

Pjevrejski PREGLED

Godina XXV • Broj 2 • Beograd • april/maj 2016. • ADAR II/NISAN – 5776.

**U FOKUSU •
Arizacija i Holokaust:
Plaćka Jevreja u Srbiji**

Strana 4-8

**NOVOSADSKA PRIČA •
Matinei profesorke Ile**

Strana 12-13

**KRATKA PRIČA •
Ožiljak**

Strana 15

IZ AKTIVNOSTI JO BEOGRAD

Strana 2-3

Purim 5776

Purim 5776

U sredu 23. marta proslavljen je Purim. Nakon službe i čitanja Megilat Ester u sinagogi, priređena je purimska proslava u Svečanoj sali Opštine . Proslavi je prisustvovalo dve stotine članova i prijatelja Zajednice među kojima su bili članovi jevrejskih opština Pančevo, Novi Sad i Zemun. Proslavi su prisustvovali ambasador Izraela Josef Levi i ambasador Kanade Filip Pinington sa suprugom, kao i zaposleni u američkoj i izraelskoj ambasadi sa porodicama. Slavlju su se pridružil i predstavnici državnih i drugih institucija sa kojima Jevrejska opština sarađuje: potpredsednik Narodne

skupštine Vladimir Marinković, savetnik premijera za pitanje vera Vladimir Božović, glavni urbanista grada Beograda Mulinutin Folić, Zoran Stojković, izvršni direktor aerodroma Nikola Tesla i drugi koji su takođe uživali u veseloj atmosferi praznika.

Prisutne su pozdravili predsednik Jevrejske opštine Beograd Danijel Bogunović i ambasador Levi. Proslava je otvorena nastupom Pozorišta „Kralj David“, čiji je podmladak, sa nekoliko starijih članova, izveo purimske pesme. Srpsko – jevrejsko pevačko društvo „Braća Baruh“, pod vođstvom ditigenta Stefana Zekića, upotpunilo je festivalsku atmosferu pesmom

ali i izgledom. Članovi su za nastup izabrali vrlo zanimljive maske. Nakon hora gosti su mogli da čuju nekoliko operskih arija u izvođenju Vere Vujasinović uz klavirsku pratnju Katarine Ranković. Publika je njihovo izvođenje nagradila gromkim aplauzom.

Usledila je tombola. U izvlačenju brojeva učestvovali su svi od dečice do ambasadora. Srečni dobitnici su osvojili unigrafiju Judite Kampos i komplet knjiga spisateljice Gordane Kujić. Ljubomir Paljić iz kompanije „ProAqua 011“ je za tombolu donirao pakovanje buteljki vrhunskog vina Vršačkih vinograda. Kao i svake godine,

nagradu je donirala i članica JOB-a Katarina Mijalković, vlasnica salona za negu lica i tela „K D M“. Salon „KDM“ koji se nalazi u srcu Beograda je jedan od salona sa najdužom tradicijom. Katarina je poklonila vrlo vrednu purimsku čestitku za tretman lica u salonu. Dobitnici su osvojili i vaučere za vikend za dve osobe u hotelu „Jele“ u Ježevici, hotelu „Vrujici“ u Vrujicima i hotelu Đerdap u Kladovu, poklon naših dugogodišnjih saradnika privrednog društva „Đerdap turist“.

Proslava je nastavljena uz svirku benda „Bračna ponud“. Iako je bio radni dandruženje je trajalo dokasnih večernjih sati.

Prezentacija novog izdanja knjige Ženi Lebl „Jevreji u Pirotu“

U subotu 20. februara u okviru Mocae Šabat druženja, predstavljeno je novo izdanje knjige Ženi Lebl „Jevreji u Pirotu“.

Ana Lebl, predsednica Židovske općine Split je govorila o knjizi i autorki, dok je o Jevrejima Pirota govorila Jasna Ćirić, predsednica Jevrejske opštine Niš. Njihova izlaganja pobudila su veliko interesovanje što je za posledicu imalo živu diskusiju u kojoj su učestvovali gotovo svi, a ponajviše članovi Udruženja Piroćanaca u Beogradu koji su takođe prisustvovali prezentaciji.

Prividno islamizovani Jevreji, Sabetijanci ili Maaminin, od nastanka grupe do Erdoganove Turske

U sredu, 10. februara, gost Jevrejske opštine Beograd bio je Eliezer Papo, koji je održao vrlo interesantno predavanje na temu "Prividno islamizovani Jevreji, Sabetijanci ili Maaminin, od nastanka grupe do Erdoganove Turske".

Sala na drugom spratu je bila dupke puna.

Nakon predavanja druženje se nastavilo u Makabi klubu. Dijamanti Beraha Kovačević je pripremila jerusalimski miks. Kao i uvek kada sprema Dijamanti to radi sa ljubavlju, što daje poseban ukus jelima. Na zahtev mnogih koji su probali ovaj specijalitet, recept za pripremu postavljen je na sajt Jevrejske opštine Beograd.

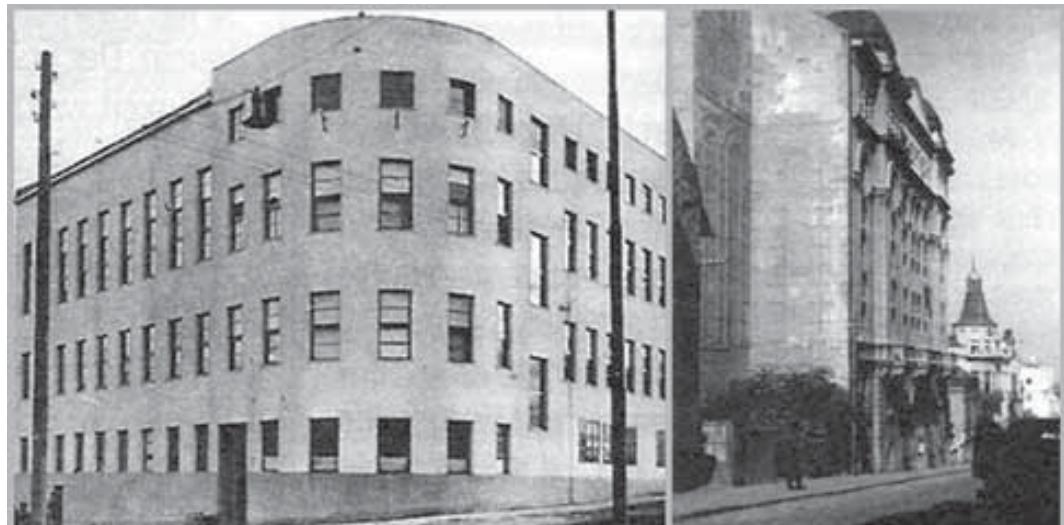
Tubišvat

Praznik Tubišvat proslavljen je 30. januara u okviru Mocae Šabat druženja. Predsednik Bogunović je pozdrovio prisutne, a Brane Popović je održao predavanje o prazniku. Nakon predavanja poslužena je voćna salata. Prisutni su uživali u muziciranju Neše Elvisa, koji je izvodio hitove Elvisa Prislijia. Prisustvovalo je oko 60 članova i prijatelja opštine.

U FOKUSU

Arizacija i Holokaust: Pljačka Jevreja u Srbiji

Drugi svetski rat na teritoriji sadašnje Srbije preživeo je svaki peti od 33.577 Jevreja. Njihova imovina je sistematski opljačkana i posebnim zakonima preneta u vlasništvo Trećeg Rajha, a posle rata nacionalizovana

Zgrada Jevrejskog ženskog društva, Dorćol, Beograd - danas Defektološki fakultet

Promena političkih prilika u Evropi nakon Francuske revolucije dovele je do stvaranja nacionalnih država, čije su ekonomije zahtevale mnogo veću količinu investicionog kapitala i kredita, od onog koji su lokalnim vladarima u ranijim periodima obezbeđivali takozvani dvorski Jevreji. Ove nove prilike su zapravo dale podsticaj jevrejskom preduzetničkom duhu. One su dovele do udruživanja bogatstava najimućnijih Jevreja iz zemalja zapadne i centralne Evrope i to kroz osnivanje međunarodnih banaka novog, akcionarskog tipa. Velika finansijska snaga omogućila je široj klasi bogatih Jevreja da dobiju značajne privilegije, nakon što su tokom osamnaestog veka uspeli da uđu u važnije gradske i finansijske centre. Do ovakve vrste emancipacije nije došlo samo u onim zemljama, poput Rusije i nekih zemalja istočne Evrope, gde Jevreji zbog svoje brojnosti i opšte zaostalosti nisu bili u stanju da se organizuju u specijalne izdvojene grupe, koje bi svojom ekonomskom snagom mogle da budu finansijska podrška lokalnim vladama.

Izvorište modernog antisemitizma

Sa pojavom imperijalizma pokazalo se da vlast ne mora da bude sinonim za ekonomsku moć. Zapravo, postalo je više nego jasno da su ekonomska i industrijska moć preduslovi političke moći. Jerusalimski profesor Artur Rupin (Arthur Ruppin) pisao je još 1939. godine da su Jevreji koji su se do 1880. godine naselili na teritoriji Francuske, Belgije i Engleske bili isključivo po profesiji bankari, trgovci na veliko ili pripadnici slobodnih profesija. Dakle, pripadali su višoj društvenoj klasi. Velikih razlika nije bilo ni u zemljama srednje Evrope. U Austriji su učestvovali u osnivanju i razvoju 25 odsto različitih privrednih grana, u Poljskoj više od 42 odsto, dok je u Nemačkoj više od 52 odsto Jevreja radilo samo u oblasti transporta i komunikacija.

Njihova disproportionalna zastupljenost unutar pojedinih privrednih grana, bez većih političkih angažmana, ukazivala je na njihovu kolektivnu ranjivost. Prema Hani Arent (Hannah Arendt) "nenacionalni, međue-

vropski jevrejski element u doba imperijalizma postao je predmet opšte mržnje zbog nekorisnog bogatstva i nezainteresovanosti za vlast...(dok su) istovremeno jake porodične veze bile među najmoćnijim i najtvrdoglavijim elementima kojima se jevrejski narod odupirao asimilaciji i raspadu." Upravo je ta preterana zastupljenost Jevreja u ekonomskim elitama većine zemalja kontinentalne Evrope bila sama po sebi moćno izvorište antisemitizma, verovatno i najsnažnije, jer je istrajavalo generacijama.

U izvesnom smislu, evropske vlade su, tokom druge polovine devetnaestog i prve polovine dvadesetog veka, polako počele da gaje istu veru u važnost ekonomске moći države kao i njena ekonomska elita, koja ih je uspešno uverila da naruši samo nedostatak te moći. Tako je u Nemačkoj, nakon poraza u Prvom svetskom ratu i teške ekonomske krize dvadesetih godina, vrlo brzo sledilo da se državni instrumenti nasilja treba da koriste baš u zaštiti poslovnih interesa i nacionalnog poseda od nenacionalnih elemenata i poseb-

no od jevrejskog, koji je baš zbog svoje ekonomski snage bio i najopasniji. Jednom kada je kroz tzv. Nirnberške zakone (1935) ova ideja postala deo zvanične državne politike, ostavila je dovoljno prostora da se tržište, eliminacijom privredne aktivnosti Jevreja, potpuno rasno očisti i državi obezbedi značajnu materijalnu korist.

Ključ nacističke ideologije

Prema najnovijim istraživanjima iz 2014. godine (Albrecht Ritschl), ispostavilo se da je ukupna vrednost imovine nemackih Jevreja bila, 1936. godine, ogromnih 6,375 milijardi RM (Reichsmarks). Zato ne može da čudi što je arizacija (kao i drugi oblici eksproprijacije imovine koja je pripadala Jevrejima) bila viđena kao "prva stvar koju je potrebno uraditi". Na delu je dakle bio organizovani, institucionalizovani napor da se što uspešnije sproveđe jedna od najvećih pljački u istoriji. Pitanja na koje istoričari već više od 70. godina pokušavaju da daju odgovor jeste, kako je u srcu Evrope nemacki narod počeo da veruje da je dozvoljeno izolovati, obezakoniti, opljačkati i na kraju fizički uništiti čitav jedan (ili više) naroda? Na koji način je organizovana pljačka Jevreja stvorila sistem koji je olakšao njihovu fizičku eliminaciju? Kako su se ove nacističke antisemitske ideje širile Evropom i na koji način su ih druge vlade prihvatale i implementirale? Da li postoji i jedna evropska država koja može da kaže da je učinila sve što je mogla da spase svoje sunarodnike i njihovu imovinu?

Nacisti su naime, preduzeli veoma metodične napore da potpuno zbrišu jevrejsko prisustvo. Prema pisanju američkog istoričara Gregg-a Rickmana, nakon što su do oktobra 1943. godine ti napori bili u neverovatno veli-

kom obimu realizovani, Hajnrich Himler (Heinrich Himmler) je govoreći pred SS oficirima u u Poznanu mogao sa puno samopouzdanja da izjavи: "Uzeli smo im svo bogatstvo koje su imali". I zaista je bilo tako. Preuzeti su svi bankovni računi, polise osiguranja, novac iz penzionih fondova, nakit, nepokretna imovina, od kuća do poslovnih zgrada, fabrika, prodavnica i radionica, pokućstva, gde je sve od odeće, cipela, čaša i tanjira preko umetničkih dela, vina, knjiga pa sve do kolekcija poštanskih maraka i razglednica sa putovanja bilo uredno popisano, procenjeno i redistribuirano. Čak je i zubno zlato logoraša pretopljeno i dato nacističkoj stomatološkoj službi na korišćenje. Ispostavilo se da ga ima mnogo više od propisanih petogodišnjih rezervi pa Rickman navodi kako je, u oktobru 1942, kao vrhunac ove morbidne državne ekonomski politike, bilo odlučeno da se ono preusmeri i pretopi u zlatne poluge.

U najkraćem, sve što je bilo jevrejsko, postalo je nemačko. Ali, da bi se potpuno razumeo obim i razmera ove izuzetno efikasne državno dirigovane pljačke, treba razlučiti ključni metod koji je u tome korišćen. Radilo se o zapravo o politici "otuđivanja" jevrejske imovine posebnim uredbama, naredbama i ili dekretima. Ovaj

vid pljačke pokazao se najefektivnijim u veoma širokom opsegu, najpre u samoj Nemačkoj, a onda i u svim onim državama Evrope u koje su Nacisti kročili. Ovi zvanični državni dokumenti donošeni su prevashodno u cilju da se Jevrejima oduzmu građanska prava i imovina, čime su se automatski odvajali od drugih nejvrejskih naroda, da bi na kraju bili i potpuno eliminisani.

Holokaust i Srbija

Tempo i dinamika uvođenja svih diskriminatorskih mera bila je svojevremeno dodatno usavršena u Austriji. Upravo tamo je bio stvoren šablon po kome se sa osvojenih teritorija u Nemačku izvozio ekonomski plen kojim je dominiralo jevrejsko bogatstvo. U pojedinim okupiranim zemljama, objavljivanje i sprovođenje određenih rasnih uredbi bilo je ostavljeno marionetskim vladama ili novim saveznicima. Takav slučaj se desio i u Srbiji u letu 1942. godine, nakon što je Glavni ured bezbednosti Rajha u Berlinu odao priznanje Gestapou i njegovim srpskim saveznicima za radikalno i efikasno rešavanje jevrejskog pitanja. Prema njihovim rečima, Srbija je u tom trenutku bila jedina zemlja u kojoj je do kraja bio rešen jevrejski problem. Tada je ostatak jevrejske nepokretne

imovine stavljen na raspolaganje srpskoj državi. Vlada Milana Nedića već 28. avgusta 1942. godine donosi Uredbu o pripadanju imovine Jevreja u Srbiji. Od tog momenta srpske vlasti same i bez uplitanja Nacista vrše arizaciju jevrejske imovine, pre svega tako što je prenose u vlasništvo države, dok pravo raspolaganja i uprave nad njom prenose na Državnu hipotekarnu banku. Ona potom preuzima 1 223 jevrejske nekretnine od kojih 443 uspeva da proda u bescenje Nedićevim saradnicima i simpatizerima na provizornim licitacijama. Dobijeni novac banka knjiži u korist tekućeg računa pod nazivom "Upravni štab jevrejske imovine – nepokretnosti". Na teret tog računa Nemcima je i dalje isplaćivana ratna šteta (navodno načinjena tokom Aprilskog rata). Kako oni nisu bili zadovoljni novčanim iznosima dobijenim prodajom jevrejskih nepokretnosti (jer su unapred znali njihovu realnu vrednost), dužili su Nedićevu vladu za dodatnih 360 miliona dinara.

Jedna, pomalo paradoksalna situacija se tih meseci dešavala oko arizacije jevrejske pokretne imovine. Naime, iako Jevreja više

nije bilo, ogromna količina novca i drugih vrednosti u njihovom vlasništvu se i dalje nalazila na blokiranim računima i u trezorima srpskih banaka. Nacisti su i ovde postupili po već potpuno uigranom sistemu.

U decembru 1942. godine donose naredbu da sve kreditne ustanove u Srbiji moraju u što kraćem roku da predaju Bankarskom društvu u Beogradusva jevrejska bankarska potraživanja i depozite. Prema procenama tada visokog savetnika Narodne banke Kraljevine Jugoslavije Miodraga Ugričića, posebni ideo u ovoj akciji imale su pored ostalih srpskih banaka i Narodna banka Kraljevine Jugoslavije u likvidaciji, kao i Srpska narodna banka. One su odobravale žiro-računu Bankarskog društva u korist računa Generalnog opunomoćenika za privredu u Srbiji "stara", odnosno nova jevrejska potraživanja nastala za vreme okupacije. Ovaj prenos Narodna banka je vršila postepeno od decembra 1942. sve do 1944. godine, i to prema vrstama potraživanja i prema dinamici njihovog utvrđivanja, odnosno "likvidiranja". O kako sveobuhvatnoj operaciji se radilo, govori i činjenica da su na Ban-

karsko društvo bile prenete čak i doznake iz zarobljeničkih logora, ukoliko su korisnici ili pošiljaoci bili Jevreji.

Tako je samo Narodna banka na račune Bankarskog društva prenela preko 18 miliona (18.487.868,00) tadašnjih dinara. Nakit, zlatnici i druge dragocenosti opljačkane iz trezora, takođe su se od decembra 1942. godine nalazile u Bankarskom društvu.

Kada bi veličina štete učinjena pljačkom imovine Jevreja u okupiranom delu Srbije, preko Deutsche Bank, odnosno preko njene filijale u Beogradu mogla da dobije novčani izraz, onda bi to po mišljenju tadašnjih bankarskih stručnjaka najpribližnije bila suma od 885.883.000 srpskih dinara ili preračunato po okupacijskom kursu od nekadašnjih 50 srpskih dinara za 1 američki dollar: 17.717.660 dolara.

Znatan deo ovako opljačkane jevrejske imovine, a posebno zlata i drugih dragocenosti, prenet je tokom 1943. godine u Nemačku, dok su manji delovi jevrejskog kapitala prenošeni tokom 1944. godine ili potrošeni za isplatu poslovnim i privatnim poveriocima i predstavnicima srpskih vlasti, dok su dobar deo jednostavno razgrabili nemački vojni i politički predstavnici i folskdojčeri.

Izazovi restitucije

Moguće je da je jedan deo novca i drugih dragocenosti koji je odnet iz Srbije završio u posebnom vozu zajedno sa zlatom, nakitom i umetničkim predmetima vrednim stotine miliona dolara, koji je nemački ministar unutrašnjih poslova Hajnrich Himler krajem 1944. poslao u trezore švajcarskih banaka. Neutralna Švajcarska je zapravo tokom čitavog rata bila utočište za nacističke bankovne račune i sefove, koji su najčešće sadržavali vrednosti opljačkane od evrops-

skih Jevreja. Pored toga, za švajcarske banke su transakcije na račun Reichsbanke kao i za račun pojedinih nacističkih zvaničnika bile među najlukrativnijim poslovima. Tako su čak i honorari od prodaje Hitlerovog Mein Kampfa bili polagani na bankovni račun u Švajcarskoj. Pred kraj rata, kada su druge neutralne države uveliko odbijale da kupuju zlato direktno iz Nemačke, Švajcarska je nastavila ovu veoma profitabilnu trgovinu više nego svesna da to zlato uglavnom dolazi iz dva izvora – zlatnih rezervi centralnih banaka okupiranih zemalja i zlata koje je oduzeto Jevrejima.

Takođe, danas postoje dokazi koji sugerisu da je novac sa raznih jevrejskih računa u švajcarskim bankama završio kroz formu "bega kapitala" u finansiskim institucijama Amerike. Ministarstvo finansija SAD je zbog nepoštovanja devizne klauzule, ove račune u ukupnoj vrednosti od 14 miliona dolara, već u letu 1941. godine blokiralo i zamrzlo. Ostatak je verovatno otišao u Urugvaj, možda Brazil i Argentinu. Jedini problem je što tamošnje banke kroz ceo prošli vek nisu bile voljne da to i priznaju.

U pokušajima da se proceni materijalna šteta naneta Jevrejima tokom rata, počelo se od doista skromne sume od oko osam milijardi dolara 1945, da bi naknadne procene iz 1962. godine stigle do iznosa od 12 milijardi dolara.

Međutim, nakon formiranja nove komisije koja je od 1998. godine vršila istraživanja u sklopu istrage računa u švajcarskim bankama, došlo se do sume između devet i 14 milijardi dolara u dvadeset evropskih zemalja koje su Nacisti okupirali. Konačno je jedna metodična, međunarodna istraživačka studija koju je izradio Nezavisni komitet eminentnih ličnosti (od tada poznata kao Volcker Commision), a koju je

predvodila ekonomistkinja Sistema federalnih rezervi dr Helen Junz, ustanovila iznos od 12,9 milijardi dolara opljačkane jevrejske imovine u šest evropskih država.

Hitnost obnove posleratnog sveta morala je u prvo vreme da dobije prednost nad restitucijom. Oporavak Nemačke i izgradnja odbrambenog bedema prema Sovjetskom Savezu koji se širio po zemljama istočne Evrope, nametnuo je daleko veće probleme tada već podeljenim saveznicima, nego što je to bio problem povraćaja ukradene imovine.

Neosporna činjenica je bila da su saveznici delili ogromnu bojazan da, ukoliko bi se izvršila prava restitucija, Nemačka nikada ne bi bila u stanju da se podigne iz pepela Drugog svetskog rata.

Zbog iskršavanja Hladnog rata i udaljavanja bivših saveznika, pitanje restitucije opljačkane imovine na neki način je bilo skrajnuto u drugi plan. Švajcarska je u zamenu za odmrzavanje svojih računa u inostranstvu, a na osnovu Vašingtonskog sporazuma iz 1946. godine, pristala da saveznicama plati tek 60 miliona dolara ili 12 odsto od ukupne vrednosti zlata koje su Nacisti preneli u njihove trezore. Desilo se da ovaj novac, podeljen između deset savezničkih zemalja, nikada nije stiglo do samih žrtava Holokausta.

Tito - Brant

Kada su u pitanju jugoslovenska potraživanja proizašla posle Drugog svetskog rata kao rezultat međunarodnih dogovora, SR Nemačka je ovaj proces vrlo uspešno odgovorila, da bi zbog priznanja Demokratske Republike Nemačke, 1957. godine, prekinula diplomatske odnose sa Jugoslavijom. Od tog trenutka pitanje reparacija nije više postavljano, što je bio dobar izgovor za Nemačku da i obeštećenje žrtava Holokausta stavi u drugi plan. I koliko god da je Jugoslavija tokom šezdesetih pokušavala da pitanje obeštećenja stavi na dnevni red, Nemačka je to uporno odbijala. Tako su konkretni razgovori na ovu temu počeli tek posle 1970, neposrednim kontaktima između Tita i nemačkog kancelara Vilija Branta. Oni su se odvijali u više navrata da bi konačno rezultirali Sporazumom iz 1973. godine. Međutim, on se ne može smatrati izmirenjem ratnih potraživanja, budući da se zapravo radilo o "dvostrano teretnom pravnom poslu" sa svim elementima ugovora o zajmu u kojem se nijednom rečju nije pominjala ratna šteta, niti obeštećenje žrtava rata, a dobijeni krediti su morali biti vraćeni u roku od 30 godina sa grejs periodom od 10 godina i kamatom od dva odsto godišnje. SR Nemačka, očigledno smatrajući

da je ovim sporazumom ispunila svoju međunarodnu obavezu, nije isplaćivala ratnu odštetu, dok je sve pojedinačne zahteve žrtava Holokausta, upućene preko njene ambasade u Srbiji, odbijala pozivanjem na sporazum Tito - Brant.

U međuvremenu, jugoslovenska država je posebnim zakonima od 1946. do 1958. godine, između ostalog nacionalizovala i svu imovinu koja je nekada bila u privatnom vlasništvu 33.577 Jevreja koji su do 1941. živeli na teritoriji današnje Republike Srbije, od kojih je rat jedva preživelio 6.553. Iako su postojala nastojanja da se ovom malom broju preživelih Jevreja ne oduzima imovina, to se nije odnosilo na one koji, zbog preživljenih ratnih trauma, nisu mogili više da ostanu u Evropi. Svi jugoslovenski Jevreji koji bi se odlučili da život nastave u Izraelu, morali su prethodno da potpišu posebnu izjavu kojom su se odricali svoje imovine u korist države. Iz svega navedenog sledi da je više od 80 odsto nekadašnje jevrejske nepokretne imovine danas u vlasništvu države Srbije,

koja se njome koristi poslednjih sedamdeset godina upravo zahvaljujući Holokaustu.

Možda u svetu svih ovih činjenica postaje jasno zašto je doношење jednog zakona sa pomalo pretencioznom namerom da 'otkloni posledice' oduzimanja imovine žrtvama Holokausta koje nemaju živih zakonskih naslednika, danas u etičkom smislu mnogo važnije za Srbiju i njene građane, nego što je u materijalnom smislu za domaću i međunarodnu jevrejsku zajednicu.

Tek 1952. godine, Izrael teškom mukom uspeva da od Savezne Republike Nemačke dobije 845 miliona dolara odštete za pet stotina hiljada preživelih Jevreja koji su utočište našli u ovoj mlađoj državi. Narednih pola veka, preživeli iz drugih evropskih zemalja, isključivo su zavisili od sitnih kompenzacija bez ikakvih mogućnosti da se izbore za pravdu koju su uglavnom ometali oni koji su prikrivali dokaze, odnosno oni u čijim rukama se nalazila njihova imovina. Konačno, 1988. godine SR Nemačka izdvaja sumu

od 125 miliona dolara i time obezbeđuje da svako ko je preživeo Holokaust dobija mesečno 290 dolara do kraja života. U februaru 1990. godine čak i Demokratska Republika Nemačka pristaje da se uključi u isplatu reparacija.

Devet godina kasnije, nemačka vlada i predstavnici njenih najvećih industrija, pritisnuti brojnim optužnicama podignutim u sudovima u SAD, donose odluku o obeštećenju svih pa i Jevreja koji su tokom rata radili kao robovska radna snaga. Tada su se, između ostalih, na udaru našle najveće kompanije poput Simensa, Volkswagena, BMW-a, Opela pa čak i Deutsche Bank. Izdvojeno je gotovo pet milijardi dolara za obeštećenje preživelih, među kojima je bilo i 140.000 Jevreja iz više od 25 zemalja. Besprizornost kojom se dozvolilo da žrtve Holokausta na odštetu čekaju više od pola veka, svakako mora i treba da bude posebno razmatrana tema.

Autor: Vesna Aleksić, izvor: Novi magazin

O SVEMU PO MALO

Piše: Aleksandar Lebl

Spomen ploča u Dubrovniku

U Dubrovniku je 18. marta, na jevrejskom delu groblja na Boninovu, otkrivena spomen ploča članovima Jevrejske opštine Dubrovnik žrtvama Holokausta.

Ta opština, najstarija na istočnoj obali Jadranu, imala je uoči II svetskog rata 148 članova, od toga 87 stanjenih u samom gradu. Od toga je ubijeno njih 27, uključujući rabina Solomona Baruha. Spomenik je projektovao arhitekt Ivica Čerešnješ, sa Hebrejskog univeriteta u Jerusalimu, a otkrila ga je Sabrina Horovic, predsednica Jevrejske opštine. Verski obred obavio je rabin Hrvatske Lučano Moše Prelević.

Uručene su megile zahvalnice zaslужним za taj spomenik. Prisustvovali su ministar prosvete, nauke i sporta Hrvatske Predrag Šustar, predesnik Koordinacije židovskih općina Hrvatske dr Ognjen Kraus, predstavnici drugih jevrejskih opština i Dubrovčani. Dr Kraus je izrazio zabrinutost zbog govorova mržnje, netrpeljivosti i revitalizacije ustaštva u Hrvatskoj.

DRŽAVA VRAĆA IMOVINU ŽRTAVA HOLOKAUSTA

Priredio: Saša Ristić

Zakon je donet, valja ga pozdraviti

Moralna poruka: makar i zakasnela, pravda je dostupna, a društveno odgovorni model ponašanja nadohvat ruke

Skupština Republike Srbije usvojila je 12. februara 2016. Zakon o otklanjanju posledica oduzimanja imovine žrtvama Holokausta koje nemaju živih zakonskih naslednika. On predviđa vraćanje sve one imovine koja se inače vraća i po opštem zakonu o restituciji – nepokretne i pokretne. Nepokretna imovina se odnosi na građevinsko zemljište, izgrađeno ili neizgrađeno, na stambene i poslovne zgrade i prostorije i šume i šumsko zemljište. Ta imovina biće data jevrejskim opštinama, dok bi Sa-

NIKO PROTIV: Skupština Srbije

vez jevrejskih opština u narednih 25 godina dobijao iz budžeta po 950.000 evra godišnje. Srbija je tako od 2009. godine, kada je doneta "Terezinska deklaracija", po-

stala prva evropska zemlja koja je usvojila Zakon o otklanjanju posledica oduzimanja imovine žrtvama Holokausta koje nemaju živih zakonskih naslednika.

Saopštenje SJOS povodom donošenja zakona o jevrejskoj imovini bez naslednika

Povodom donošenja Zakona o otklanjanju posledica oduzimanja imovine žrtvama Holokausta koje nemaju živih zakonskih naslednika, Savez jevrejskih opština Srbije izražava zahvalnost Narodnoj skupštini, Vladu i građanima Srbije, kako na posvećenosti i predanom radu na njegovom donošenju tako i na dubokom ljudskom razumevanju, plemenitosti i saosećanju sa jevrejskom zajednicom. Republika Srbija, institucije njene zakonodavne i izvršne vlasti, kao i obični ljudi pokazali su privrženost ispravljanju višedecenijske nepravde prema svojim jevrejskim sugrađanima stradalim u nacističkom pogromu tokom Drugog svetskog rata. Usvajanjem ovog zakona Srbija je pokazala da joj je stalo do njenih jevrejskih sugrađana i svrstala se u red zemalja koje evropskoj porodici naroda služe kao svetao primer. Istovremeno mi pripadnici jevrejske zajednice Srbije dobili smo time snažan podstrek za oživljavanje svojih aktivnosti, negovanje kulture i tradicije, što će u konačnom ishodu sva-kako biti na dobrobit države čiji smo sa ponosom vekovni građani.

Beograd, 12. februar 2016.

Ovde se, naravno, ne radi o odgovornosti Srbije za Holokaust. Naša zemlja je bila deo antifašističke koalicije i sama žrtva agresije. „Izrazi upotrebljeni u ovom zakonu (oduzimanje, vraćanje i sl.) imaju se tumačiti isključivo kao izražavanje saosećanja, solidarnosti i razumevanja Republike Srbije za stradanje jevrejskog naroda na svojoj teritoriji tokom neprijateljske okupacije od 6. aprila 1941. godine do 9. maja 1945. godine, odričući svaku odgovornost Republike Srbije za strahovite patnje i štetu nanetu žrtvama holokausta i drugim žrtvama nacizma na svojoj teritoriji, u uslovima neprijateljske okupacije.“ stoji u Članu 2.

Reč je, dakle, o aktu solidarnosti prema srpskim Jevrejima,

koji ovde žive preko 500 godina, prema onim građanima Srbije koji su, zbog svoje verske i nacionalne pripadnosti, gotovo u potpunosti istrebljeni, a njihova imovina opljačkana.

Neko će reći i da je termin "otklanjanje posledica" malo nategnut, pa bi možda "ublažavanje posledica" bio prikladniji. Ipak, to nije od velikog značaja. On se ogleda u gestu, u moralnoj poruci Zakona da je pravda, makar i zaksnela, dostupna i da je društveno odgovorni model ponašanja u nama, nadohvat ruke.

Kada neka imovina ostane bez naslednika, po pravilima opšteg imovinskog prava, trebalo bi pripadne državi, ali u slučaju imovine Jevreja situacija je specifična.

U toku primene Zakona o restituciji uvidelo se da takozvana aktivna legitimacija, odnosno pravo da podnosi zahteve, nije iskorisćena jer nema preživelih koji bi tražili imovinu pripadnika je Jevrejske zajednice zato što ih je 80 odsto stradalo u Holokaustu. Srbija, međutim, nije htela da zatvori oči pred onim što joj nalažu elementarni principi pravičnosti.

Kolika je tačno bila jevrejska imovina u Srbiji i kako će se trošiti finansijska podrška Savezu jevrejskih opština Srbije u iznosu od 950.000 evra godišnje u sledećih 25 godina, počev od 1. januara 2017? Kome će ići taj novac, za koje namene?

– Mi imamo podatke o imovini u centralnoj Srbiji i Banatu, dela koji je bio nemačka okupaciona zona. Okvirno, to je polovina celokupne jevrejske imovine. Za područja Bačke i Srema obradili smo otprilike polovinu podataka. Što se tiče imovine za koju već imamo prikupljene podatke, oni podrazumevaju imena i prezimeva vlasnika, lokacije, katastarske parcele, brojeve katastarskih čestica, a za jedan deo i opis imovine i ratnu procenu vrednosti

Predrasude i stereotipi

Moralna dimenzija Zakona je više nego jasna. Ona bi se mogla svesti na konstataciju da država ne treba da ima koristi od opljačkane imovine koja je pripadala žrtvama Holokausta nego da na ovaj način, iskazujući poštovanje prema njima, otkloni posledice vraćanjem jednog njenog dela zajednici kojoj su te žrtve pripadale. Ipak, u manjem delu javnosti ovaj gest nije ni shvaćen ni prihvacen. To se lepo može videti u komentarima na društvenim mrežama, koji, sva sreća, ne predstavljaju vladajuće mišljenje. Evo nekih koje smo zabeležili:

- Sramota, smanjuju penzije, a imaju novca za sve is svašta...
- Po kom osnovu? Mi od Nemačke i NDH nismo dobili za naše žrtve. Srbija je siromašna, tražite od onih koji su to učinili.
- Je li ovo Agencija za restituciju ili pljačku? Ovo je ratna odšteta!
- Zar im (Jevrejima) nije dosta što godinama stvaraju jaz između bogatih i siromašnih. Vreme je da svojim огромnim bogatstvom oni počnu pomagati druge i pravilno raspoređivati oteti profit.
- Roditeljevo dete je gladno i plačno, ali on iz skoro praznog novčanika vadi poslednje novce i daje komšijskom za sladoled jer mu je to naložio treći komšija iz bogate kuće.
- Beogradskom univerzitetu nije vraćena imovina (brojne zadužbine), a Jevrejima može.

izraženu u Nedićevim dinarima – kaže predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije dr Fuks.

– Ono što će novi Zakon promeniti je materijalna mogućnost organa Saveza jevrejskih opština Srbije i samih jevrejskih opština da odgovore obavezama i zadacima zbog kojih postoje, a oni su negovanje kulture i tradicije jevrejskog naroda u približnom obimu kako je to bilo na ovim prostorima pre II svetskog rata – objašnjava Robert Sabadoš, predsednik Jevrejske opštine Subotica.

– Tu je suština i značaj ovog zakona. Uvek ćemo da poštujemo uspomenu na naše stradale sunarodnike u Holokaustu, međutim mi smo zajednica koja ima potrebu artikulacije pojedinačnog i kolektivnog jevrejskog identiteta i prenošenja tog nasleđa na sledeće generacije

Sa iznosom finansijske podrške raspolagaće Savez za namene koje su taksativno navedene u Zakonu, na primer: finansijska pomoć preživelim Holkaustu, obrazovanje o Holokaustu, naučno-istraživački projekti u vezi sa

Holokaustom, finansiranje školovanja i stipendiranje studenata i mladih talenata i naučnika iz Republike Srbije, finsijska podrška postojećoj zajednici u Srbiji, obeležavanje datuma iz perioda Holokausta i komemoracija u Republici Srbiji.

Na osnovu Zakona obrazuje se Odbor za nadzor koji vrši nadzor i praćenje upravljanja prihodima. Savez je dužan svakih šest meseci da dostavi Odboru za nadzor izveštaj o utrošku sredstava koji mora biti u skladu sa godišnjim programom upravljanja sredstvima.

– Korišćenje ovih sredstava vršiće se prema godišnjem programu upravljanja koji će donositi najviši organi Saveza jevrejskih opština Srbije. Okvirni plan je već određen predviđenom namenom iz Zakona – veli Sabadoš.

Euforiji u maloj jevrejskoj zajednici Srbije mesta nema, ali saznanje da su u širem okruženju, makar i posle sedam decenija, sagledani velika nepravda i njene posledice, uliva nešto spokoja i vere u bolje sutra, kako nje tako i njenog okruženja.

CRTICA

Kako sam polagala ispite na fakultetu

Krajem prošle godine, 4. januara „pobegao“ nam je dragi prijatelj prof. dr Josif Vesel. Ceo radni vek proveo je na klinikama Medicinskog fakulteta u Beogradu i u penziju otišao kao redovni profesor i direktor Psihiatrijske klinike.

Ruža Lihtner Krndić seća se posleratnih školskih dana sa Josifom Veselom.

Jevrejski studentski dom. U velikoj čitaonici studenti, srednjoškolci, prevodioci, muzičari. Tišina, svi zadubljeni u svoje studije. Ja čitam, pokušavam da shvatim pravila i formule analitičke hemije, fiziologije i neke razne druge hemije, beskrajne formule meni nerazumljive. Vraćam se u stanje bespomoćne gimnazijalke kada sam se bavila matematičkim formulama. Ne polažem ispite i nemam nade da će ih položiti. Kraj mene sedi Josif Vesel. On ide u gimnaziju. Kao ratom ometeni učenik ima pravo da u jednoj školskoj godini položi dva razreda. On sada radi francuski. Nešto

piše, vidim da nije baš zadovoljan. Gledam ga, on mi prstom pokaže neki nepravilan glagol. Ja mu napišem glavne oblike i upotrebu u zadatoj rečenici. Postepeno, mi zajednički – malo više ja – napišemo domaći zadatak i neku vežbu konverzacije. Nisam ni primetila kako su još neki došli i seli za naš sto. Čutimo svi, oni samo prstom pokažu problem, ja napišem, svi zadovoljni. Oni uzimaju neke druge predmete – ja još uvek sa svojom analitičkom hemijom. To je postala praksa – moj posao u čitaonici bio je francuski, srpska

književnost, analiza likova, tumačenje likova iz narodnih pesama, sastavi, pripreme za pismeni zadatak iz srpskog – francuskog. Već su dobro napredovali, lepo se izražavaju, vode kraće razgovore – konverzacija i snalaženje u raznim situacijama: naći neku adresu, uzeti taksi, snaći se u restoranu, u parku, razgovor sa devojkom u biblioteci, u tramvaju, na pijaci, u kuhinji, u kupatilu, u školi. Pošto u učionici ne sme da se priča izalazimo u hodnik i tamo se raspričamo. Oni su sretni a i ja sa njima. Pita me Josif: „Zašto ti gubiš vreme na farmaciji? Što ne uzmeš srpsku književnost, ili francuski, ili nemački, to bi ti bilo brže i lakše?“ „Ne mogu, izgubiću stipendiju.“ „Čuj, stipendiju ćeš svakako izgubiti, ako ne daš ispite do kraja godine. Pa što čekaš?“ „Stvarno, imaš pravo. Viđeću.“

Ispišem se sa farmacije, upišem nemački pod A, jugoslovensku književnost pod B i francuski jezik pod C. Stipendiju sam izgubila. Zaposlila sam se u CK Narodne omladine kao prevodilac. Za mene počinje nov život: učim, spremam ispite i sve razumem, nema problema, nerešivih zadataka. Sve je jasno uz zadovoljstvo u radu.

LICA I DOGAĐAJI

BUDIMPEŠTA**Seminar za predavače hebrejskog**

U organizaciji Sohnuta i ove godine je u Budimpešti, početkom februara, održan seminar za predavače hebrejskog jezika. Ove godine, verovatno zbog smanjenja budžeta, nisu dovedeni profesori sa Hebrejskog univerziteta.

Vrlo zanimljiv i dinamičan, pun korisnih informacija, seminar je bio podeljen u tri celine: prvi deo se odnosio

na metodu savladavanja novih reči – posebno glagola, ali i imenica i prideva kroz razna vežbanja i radionice. Drugi deo je bio posvećen ovladavanju konverzacije na času.

U trećem delu seminara polaznici su dobili radeve učenika i trebalo je da procene njihov nivo znanja, a zatim da od datog materijala (slike, kartoni sa rečima, razne igre) proberu ono što bi mogli da koriste na časovima.

D.S.Č.

NOVOSADSKA PRIČA

Piše: Ljiljana Stojković Madžar

Matinei profesorke Ile

Njena vedrina nije dala da se nasluti koliko tuge je morala da sabije u sebe i nastavi da živi

Uanalima Muzičke škole „Isidor Bajić“ u Novom Sadu zabeleženo je ime Jelene Kasovic kao jedne od „proverenih“ starih kadrova koji su se posle Drugog svetskog rata, 1952. godine, okupili da bi nastavili rad muzičke škole prekinut tokom okupacije.

U Jevrejskoj opštini je zapisano ime Jelene Kasovic kao pijanistkinje i muzičkog pedagoga, rođene u Subotici 27. avgusta 1906. umrle u N. Sadu 16. juna 1971. Dalje je navedeno da je završila Muzičku akademiju u Beču 1928. godine, bila uodata za novosadskog industrijalca Lampela, da je od 1938. do 1941. vodila privatnu muzičku školu, te da je posle rata je bila profesor u Muzičkoj školi „Isidor Bajić“.

Stoji još da je često nastupala u zemlji i inostranstvu i da je bio poznat njen klavirski duo sa Milicom Moč. Na Jevrejskom groblju, gde je sahranjena, njen grob nije obeležen. Tako malo podataka o tako velikoj sudbini u koju je stalo sve što je dato čoveku, od velike sreće do još veće nesreće, od izobilja do gladi, od Bečkog konzervatorijuma do koncentracionog logora Dahau, preko samoće do plemenitosti uvek kroz muziku, koja je život činila i lakšim i lepšim.

Snaga dobrote

Kada sam kao dete sredinom šezdesetih godina prošlog veka krenula u Muzičku školu „Isidor Bajić“ u Novom Sadu, nisam ni

Na Dan Racije nije primala nikog: profesorka Jelene Kasovic

znala koliko sam imala sreće što sam raspoređena u klasu profesorke Kasovic. Na prvi pogled, delovala je kao prijatna i vedra osoba. Smeđa kosa, svetlo zelene oči i pun i topao osmeh, odevena skormno, obična sukњa i karirana bluza sa maramicom u malom džepu. Zavolela sam je na prvi pogled. Tada je imala oko pedeset godina.

To je bilo drugačije vreme i u muzičku školu su mogla da se upisu sva deca, ne samo ona posebno darovita nego i ona obična, skromnijeg talenta, u koje sam i ja spadala. Dovoljne su bile dečija želja i malo sluha.

Pre upisa polagao se lagan muzički test, a to je bilo ponalažnje kratke melodije i takta koju je neko od članova komisije prvo odsvirao. Kandidat je trebalo to da ponovi. Sve je trajalo kratko, sa razgovorom najviše petnaestak minuta. Mogla je da se potkrade i neka greška, jer je komisija imala razumevanje i za tremu i za želju deteta da nauči više nego što mora i što je zakonom propisano. Na-

ravno, ona deca, koja su se isticala, nastavljala su dalje ako su htela, to je zavisilo samo od njih. Školarina je bila simbolična jer je svaka vrsta obrazovanja bila svima dostupna. Činilo mi se da su u to vreme svi „nešto učili“, škola je bila poštovana, a znanje je bilo vrednost koja je davala smisao životu.

Eto, u takvom, sada dalekom, vremenu počela sam da učim klavir kod profesorke Jelene Kasovic, zvane Ila, koja je imala svoju klasu daka u nižoj i srednjoj muzičkoj školi.

Međutim, osim skala i etida, od nje sam naučila mnogo više o ljudskosti i poštovanju, jednostavnosti i dostojanstvu, o osobinama koje utiču da znamo da prepoznamo plemenitost i razlikujemo uzvišenost od banalnosti.

Jedan od takvih časova za njene đake je bio muzički matine, kako je ona nazvala mali muzički događaj koji je sama stvorila i gradila s mnogo ljubavi.

Zna se da je javni čas u muzičkoj školi važan događaj na kojem

samo najbolji đaci imaju priliku da sviraju. U svečanoj sali muzičke škole, punoj đaka, nastavnika, roditelja, prijatelja, najbolji učenici, za tu priliku lepo odeveni, pokazuju šta su naučili, a publika ih nagrađuje osmesima i aplauzom. Za ostale, koji nisu imali priliku da iz muzičke škole ponesu takve uspomene, pobrinula se plemenita Ila Kasovic, verovatno svesna snage i važnosti dobrote i lepote u životu svakog čoveka.

Ne znam kada je počela da u svom stanu za učenike iz svoje klase nedeljom prepodne održava muzički matine, jer kada sam krenula u muzičku školu, samo sam se uključila u događaj koji je već postojao i trajao dok je snaga nije izdala.

Za taj muzički matine morao se spremiti neki novi komad, ili od gradiva nešto bolje uvežbati i odsvirati pred svima iz njene klase, a često su nailazili i oni koji su nekada bili njeni učenici. Sve u svemu, muzički auditorijum je bio ozbiljan. Sem nas đaka, tu su obavezno bili i roditelji.

Sve se to dešavalo u njenoj garsonjeri u Grčko-školskoj ulici br.6, na prvom spratu. Malo pred soblje, kupatilo, i, tada mi se činilo, ogromna soba. Mnoštvo nameštaja i stilova, od bidermajera do kubičkog lustera i vazi, sa vitrinama punim figurica, porcelana, nota i knjiga.

Desno, dva kauča, dok su na sredini sobe dominirala dva velika crna, lakirana koncertna klavira. I, narvno, mnoštvo stolica, za koje sam se uvek pitala gde su u međuvremenu stajale.

Profesorka Ila bi nas dočekivala uvek svečano odevena kao da se spremila na bal iz nekog drugog vremena. Dugačka svečana haljina, minduše, ogrlica. Njeno držanje, poštovanje sa kojim je dočekivala naše roditelje, bez ikakvih suvišnih reči, lažne ljubavnosti, pokazivali su kakav značaj daje i svojim učenicima i njihovim roditeljima.

Kada smo se svi iskupili, zauzeli mesta, prva bi sedala za klavir i odsvirala svoj program. Najčešće je to bila Šopenova Revolucionarna etida. Posle bi se redali učenici, najavljeni ozbiljnim glasom, svako sa svojom tremom, ali uvek nagrađen aplauzom. Profesorka je za to vreme, sedeći uspravno, pažljivo i ozbiljna slušala naše sviranje sve dok nije prošao i poslednji aplauz. Svima bi tada lagnulo.

Uz muzički program, išlo je i posluženje, naravno, skromno, vermut za roditelje koji je služila u malim čašicama, da bude za svakog i pogaćice na jednoj tacni, kupljene u poznatoj poslastičarnicei kod „Nešića“, za svakog po jedna.

Roditelji su bili razni: skromni službenici, domaćice, ljudi koji su za tu priliku stigli sa sela, a zatalatao bi ponekad i neko iz „viših“ društvenih krugova. Profesorka je prema svakom uvek bila podjednako ljubazna. Posle programa – razgovor i časkanje. Nije bilo lako u takvom šarenilu likova napraviti atmosferu, ali njoj je to uspevalo.

Toplina u obraćanju gostima je pokretala ljude na razgovor. Taj fini žamor je trajao neko vreme, a onda bismo zadovoljni i puna srca pošli svojim kućama.

I tako je muzički matine svaku nedelju, bila kišna, siva ili sunčana, pretvarao u poseban dan, za pamćenje za ceo život. Ali, to je bio samo jedan deo njenog pedagoškog rada.

Koncert za vodoinstalatera

Sećam se da se u to vreme izgradio Studio M. Nova, moderna zgrada, uvek puna ljudi kada god se tu nešto dešavalo. Među tadašnjim muzičarima, koncerti koji se se tu organizovali su predstavljali velike događaje o kojima se u muzičkoj školi pre i posle toga danna pričalo. Naravno, za to je trebalo platiti ulaznice. Profesorka Ila je kupovala i poklanjala ulaznice svojim učenicima koji to, po njenoj proceni, nisu mogli sebi da priuště.

Sve nas je učila ne samo da volimo i razumemo muziku nego i stvorila lepu naviku da obavezno idemo na koncerте, jer se muzika najbolje sluša uživo.

Sa đacima je ponekad radila i kod kuće, da bi nadoknadiли propuštene časove.

Tako sam se i ja jedno prepodne našla kod nje dok je čekala majstora da joj popravi nešto u kupatilu. Kada je majstor završio posao pozvala ga je da sedne i popije piće. Sećam se dobro njegove zbuđenosti takvim pozivom jer je bio u ne baš čistom radničkom kombinezonu. Snebivo se dok nije seo na stolicu. Profesorka ga je pitala za njegovu porodicu, a on se uz odgovor izvinio što mu deca ne idu u muzičku školu.

Poslužen je pićem iz njene minijатурne čašice. Volela je likere i slatkasta pića. I dok je čovek razvlačio onaj gutljaj likera, profesorka je iznenada najavila da će mu nešto odsvirati. Zatim se smestila na klavirsku stolicu, usprvila se, podigla glavu, namestila noge na pedalu, što je bila uobičajena poza dok ne spusti ruke na dirke.

Ozbiljno, kao da svira pred publikom od koje joj zavisi karijera, majstoru i meni je održala kratki koncert od dve Šopenove etide. A kada je koncert završen i kada je majstor ustao da kreće, pružila mu je u jednu kesicu sa orasima, da ponese deci. To joj se našlo princi, volela je da deli i pakuje kad neko od nje odlazi. Ne znam zašto, ali sam za ceo život zapamtila svaki detalj tog trenutka.

Od velike sreće do još veće nesreće

A ko je bila Jelena Kasovic? Kakva je njena biografija?

Rođena je u bogatoj jevrejskoj porodici, a udala se u drugu bogatu jevrejsku porodicu za novosadskog industrijalca Lampela. Od nje sam čula da je živila u vili koja još postoji u Futoškoj ulici, ali je danas potpuno izmenjena i oronula.

Bila je lepotica, što se videlo na nekoliko fotografija okačenih stalu, na širokom ragastovu između pred soblja i sobe. Muziku je studirala u Beču i volela je da priča o događajima iz tog perioda. Slušala sam je općinjeno i uživala. Sećam se da je govorila da su Bečlje imale predrasude u odnosu na ljude sa Balkana, misleći da svi idu u narodnim nošnjama i čudili su se što i ona nije bila tako odevena. Pošto je za Bečlje predstavljala „balkansku“ devojku, gledali su je sa visine, pa je sebi našla skromnu, „običnu“ drugaricu sa kojom je drugovala i volela da šeta. Kada ju je ta drugarica posle šetnje pozvala kod sebe u posetu, na Ilino veliko iznenađenje ispostavilo se da je ona bila čerka dirigenta bečke opere, što je i onda kao i danas predstavljalo veliki ugled i položaj. Tako je mlada Ila naučila da skromnost i veličina treba da idu zajedno.

Po povratku iz Beča se udala. Na fotografijama sa bračnog putovanja, mlada, srećna i lepa, odevana u tanane muslimske haljine, sa suncobranom i velikim šeširim, šalje osmehe sa Azurne obale. Šta drugo može da se očekuje osim divne budućnosti. Zatim je sreća dobila novu, veću dimenziju. Rodila

je sina Robiku, (ne znam mu pravo ime). Bavila se detetom, muzikom i nastavila da živi svoj lepi život. Jednom mi je pokazala njegovu sliku. Lep, ozbiljan dečak, tamne kose i očiju, ošišan po tadašnjoj modi sa obaveznim šiškama.

A onda je došao rat. Racija u Novom Sadu januara 1942. joj je, kao i mnogima, bili Jevreji illi ne, iz osnove promenila život. Cela porodica i uža i šira je deportovana u logor. Ila je poslata u Dahau. Kraj rata je dočekala bez deteta i porodice, vratila se nikome i na ništa, bez ijednog zuba. Tadašnja vlast ju je uselila u garsonjeru u Grčkoškolskoj ulici, gde je počela da organizuje drugi deo života. Sakupila je nešto namaštaja koji su joj priatelji i komšije sačuvali, i nastavila da gradi život, kako to Kipling u pesmi kaže, „istrošenim alatkama uništene delo svog života“.

Ja sam je upoznala dvadesetak godina posle toga, ranih šezdesetih. Sećam je se kao vedre osobe i da nisam znala priču iz njenog prethodnog života, nikada ne bih mogla ni pomisliti koliko je tuge mogla da sabije u sebe i nastavi da živi sasvim normalno.

Mnogo kasnije sam čula od njenih komšija da se svake godine na

dan Racije zatvarala u stan i nikoga nije puštala. Ko zna koje je mentalne tehnike koristila da preživi, da potisne strahove, i onda kada prođe taj talas patnje, skupi snagu da izađe i nastavi uobičajen život.

Kako je starila, sve više se povlačila u sebe. Imala je samo 65 godina kada je umrla.

Nas, njene učenike je mnogo zadužila, naučila nas je mnogo čemu, ne samo sviranju krvira. Ja sada ne znam da odsviram ništa, sve sam zaboravila, ali nisam profesorkin muzički matine, njen poštovanje prema ljudima i plemenitost. Sticajem prilika, nisam bila na sahrani. Kada sam kasnije otišla na Jevrejsko groblje nisam našla ime na njenom grobu. Ni tada niti kasnije.

Prošlo je mnogo godina od tada, gotovo čitav život, a uspomena na profesoricu Ilu je ostala kao svetla tačka što obasjava put kojim treba da se krećemo ako želimo da budemo bolji ljudi.

Ova priča o njoj su slova njenog imena još neispisana na grobu, neizgovorene reči ljubavi i poštovanja, poruka da je ostala moja lepa uspomena, koju predajem svojoj deci.

O SVEMU PO MALO

Alternativa

Koliko sam obavešten, u toku je interna diskusija o tome gde treba podići Muzej Holokausta u Beogradu. Ima mišljenja da bi za to najpogodniji bio paviljon Nemačke izgrađen za Sajam 1937. godine. Toj ideji se zamera da je na tom mestu predviđena jedna od budućih glavnih ulica. Ima i drugih predloga. Svakako će o rešenju tek biti odlučivano.

Smatram da se taj muzej uopšte ne mora graditi na Starom sajmištu. Protiv te ideje su se već u javnosti izjašnavali pojedini građani i stručnjaci, navodeći razne razloge. Ja bih pokušao da dam još neki razlog i jedan alternativan predlog.

Čini mi se da je, pored ostalog, hendikep Nemačkog paviljona i to što je prevelik, jer za toliki prostor nemamo dovoljno materijala. Osim toga nemamo ni materijalnih sredstava za njegoovo održavanje, niti je on na mestu gde bi imao dosta posetilaca.

Alternativa bi mogao biti plac gde je bila sefardska sinagoga Bet Jisrael u ulici Cara Uroša, gde je sada Galerija fresaka.

Dobre strane toga bile bi da se može tražiti njegov povratak uz dobre izglede da se dobije i što se može povezati sa zgradom Jevrejske opštine Beograd u ulici Kralja Petra, u kojoj je već Jevrejski istorijski muzej. Rad ta dva muzeja bi trebalo objediniti, čime bi se rešili i neki problemi JIM, pre svega ugroženost nekih njegovih delova, što se nedavno pokazalo.

Svestan sam toga da po položaju to nije idealno место, jer iako je u strogom centru Beograda, prilično je zabačeno. No ko želi da ga poseti lako bi do njega došao. Osim toga to bi nametalo dogovor sa Srpskom pravoslavnom crkvom, ali se nadam da bi se kod nje naišlo na razumevanje.

A. Lebl

KRATKA PRIČA

Ožiljak

Sve mi je bilo jasno, potrčao sam koliko me nose noge. Nisam se osvrtao, ali sam znao da juri za mnom sa isukanim nožem.

Jesen je najlepše doba godine. Vrućine su se povukle do sledećeg leta, idealno vreme za rekreaciju, fizičku i duhovnu. Bilo je rano ujutro i izašao sam na ulicu da trčim. To mi je najlakše, sve druge vežbe su mi dosadne, stalno se ponavlja isto, a kada trčite možete to uvek činiti u drugom pravcu. To jutro sam se odlučio za Atikot. Siromašniji deo grada, ali prepun zelenila, da ne kažem čistog vazduha.

Trčao sam, već pomalo zadihan, kada sam primetio da se ispred mene nalazi tamnoput mlađi čovek. Usporim malo i kada sam se već našao pored njega, pogledam malo bolje, kad ono Palestinac! Usporim još više, nikako nisam želeo da budem ispred njega okrenut leđima. Nikad se ne zna koje su njegove namere, ali ne daj vraže, uspori i on. Na kraju smo išli jedan pored drugog, a on me je sve vreme mrko gledao. Više nije izdržao, stao je. Stao sam i ja i tako smo se gledali možda ceo minut. Onda je zavukao ruku u duboki džep od vetrovke. Sve mi je bilo jasno, potrčao sam koliko me nose noge. Nisam se osvrtao, ali sam znao da juri za mnom sa isukanim nožem.

Da ne dužim, operacija je prošla u najboljem redu, svega pet šavova sa koncima. No, za one koji me ne poznaju dobro, moram da dodam još nešto.

Ujutro ni Bog otac ne može da me istera iz kuće dok ne popijem kafu. Kad popijem kafu ne pada

mi na pamet da se bavim sportom. Sednem za kompjuter i pišem. Za sport, u stvari, nikad nemam vremena, iako mi je kardiolog preporučio jutarnje šetnje – ne trčanje!

Drugo, kada sam to jutro izšao iz kuće, bilo je skoro podne. Supruga je kuvala ručak i zamolila me da trknem do samousluge da kupim alevu papriku, baš joj je ponestalo, a valjušci bez aleve paprike u krompiru nisu nikakvi.

Treće, kada malo bolje razmislim, to uopšte nije bio Palestinac. Bio je moj ispisnik, koji me je tužno gledao kada sam bez daha zastao pored njega da se odmorim. Zavukao je ruku u džep od vetrovke i ponudio mi cigaretu. Samo mi

je rekao da ne preterujem i da bi pre nego što počnem da se bavim sportom bilo bolje da se prvo konsultujem sa lekarom.

Ali, kada je rekao sa lekarom, odjednom sam se setio da imam zakazanu operaciju na leđima. Ništa strašno, mala cista, a ja se nisam ni istuširao. Odmah sam se vratio kući i pravo pod tuš.

A aleva paprika? Na nju sam potpuno zaboravio, ali mi je supruga oprostila. Operacija je prošla bez problema, rana je čista i za nekoliko dana treba da mi skinu konce.

Od cele priče za uspomenu je ostao samo ožiljak.

Milan Fogel

O SVEMU PO MALO

Statistika

Pre dolaka nacista na vlast u Nemačkoj, u Evropi je živilo oko 9,5 miliona Jevreja (1,7% stanovnika), ili 60% ukupnog broja Jevreja u svetu (15,3 miliona). Najviše je živilo u Istočnoj Evropi: u Poljskoj 3 miliona (9,5% stanovništva), evropskom delu Sovjetskog Saveza 2,525 miliona (3,4%), Rumuniji 756.000 (4,2%), Letoniji 95.6000 (4,9%) Litvaniji 155.000 (7,6%) i Estoniji 4.560 (0,4%). U Srednjoj Evropi: Nemačkoj 525.000 ((0,95%), Mađarskoj 445000 (5,1%), Austriji 191.000 (u Beču 2,8%). U Zapadnoj Evropi bilo ih je : u Britaniji 300.000 (0,65%), Francuskoj 250.000 (6%), Holandiji 156.000 (1,8%), Belgiji 60.000 ((0,7%). U Južnoj Evropi : u Grčkoj 73.000 (1,2%), Jugoslaviji 68.000 (0,49%), Italiji 48.000 (0,41%) Bugarskoj 48.500 (0,87), Albaniji 200 (0,02%).

IZ STRANE ŠTAMPE

VELIČANJE USTAŠTA

Ognjen Kraus: "Hrvatska liči na Nemačku 1933. i NDH 1941. godine"

Predsednik Jevrejske opštine Zagreb Ognjen Kraus, rekao je, izveštava Agencija Srna, da je duboko razočaran izostankom bilo kakvog reagovanja zvaničnih vlasti zbog uzvikivanja ustaškog pozdrava "Za dom spremni" tokom nedavno odigrane fudbalske utakmice Hrvatska – Izrael u Osijeku i ocenio da sve to liči na Nemačku 1933. i NDH 1941. godine.

"Opet smo čuli iste povike. Mislim da je zakon u tom pogledu prilično jasan. Utakmica je morala biti prekinuta", rekao je Kraus.

Utakmica hrvatske reprezentacije protiv Izraela bila je praćena uzvicima "Za dom spremni".

Premijer Tihomir Orešković, koji je bio na tribinama nije zbog toga reagovao, javna televizija ocenila je navijanje kao "veličanstveno", a navijače je pohvalio i trenutni selektor Ante Čačić ocenjujući da su bili "za desetku", prenio je portal "Indeks".

Kraus je pre nekoliko dana u svom govoru na Jevrejskom groblju na Boninovu u Dubrovniku naglasio da su Jevreji u Hrvatskoj zabrinuti rastom nacionalizma, antisemitizma, ksenofobije, netrpeljivosti, govora mržnje i revitalizacijom i relativizacijom ustaštva.

Prema njegovim rečima, utakmica Hrvatske i Izraela još jednom je potvrdila tu tezu.

"Objašnjenje policije o tome da ne mogu reagovati na ustaške povike jer je reč o masi ljudi, samo je dokaz na koji se način vlada u Hrvatskoj. Sve ovo liči na Nemačku 1933. godine i na Hrvatsku iz 1941. godine", naglašava Kraus.

On je od premijera Oreškovića, koji se nalazio u svečanoj loži stadiona u Osijeku, očekivao snažnu reakciju, ali se to nije dogodilo. Kraus kaže da je Hrvatska donela zakone koji su vrlo jasni u ovakvim slučajevima, ali je očigledno da se oni ne sprovode.

Lovac na naciste Zuroff za Index: Prosvjedovat će zbog Hasanbegovića

PUN RAZUMEVANJA: hrvatski ministar kulture Zlatko Hasanbegović

Ministar kulture Zlatko Hasanbegović mogao bi Hrvatskoj uskoro stvoriti probleme i u međunarodnim odnosima. Na njegove revisionističke i relativizirajuće stavove o povijesti, pogotovo iz vremena 2. svjetskog rata posebno su osjetljivi u Izraelu. O ministru Hasanbegoviću kratko smo razgovarali s Efraimom Zuroffom, povjesničarom i ravnateljem centra Simon Wiesenthal iz Jeruzalema, koji je, zbog svoje uloge u isporučivanju niza nacista pravdi, poznat i kao "lovac na naciste".

Pratite li događaje u Hrvatskoj posljednjih mjeseci? – O čemu govorite, mislite li na novog ministra kulture? Da, pratim događaje oko njega.

Ministar Zlatko Hasanbegović je u jednom intervju pokazao poprilično razumijevanje za nekadašnjeg Velikog muftiju jeruzalemskog al- Huseinija i njegova nedjela prije, za vrijeme i nakon 2. svjetskog rata. U osnovi je rekao da je muftija žrtva povijesnih okolnosti, britanskog kolonijalizma i militantnog cionizma. Možete li to komentirati?

– HHAHAHAHAHAHAHAHA. Sljedeće što će reći je i da je Ante Pavelić također žrtva političkih i povijesnih okolnosti. Ovo je od-

vratno. Ne razumijem kako takva osoba može postati ministar u zemlji koja je dobra i cijenjena članica Europske unije.

Ipak, imenovan je i čini se da će ostati. Ne samo da se manje-više divi al-Huseiniju nego i tvrdi da je antifašizam obična floskula.

– Zanimljivo. Ako postoji išta što bi trebalo biti izvor ponosa za ljudi u Hrvatskoj onda su to oni koji su se borili protiv ustaša, oni koji su se borili za slobodu i protiv onih koji su masovno ubijali manjine u NDH. Hrvatska je bila podijeljena između ustaša i onih koji su se borili protiv njih i svakome s imalo morala i inteligencije trebalo bi biti jasno da su ustaše bile kriminalci, a ne heroji. Nevjerojatno je da se netko divi ljudima iz Handžar divizije, od kojih je gore teško zamisliti.

„ŽRTVA“ POVJESNIH OKOLNOSTI: Muhammed Amin el Huseini

Planirate li nastaviti pobliže nadzirati Hrvatsku zbog ministra Hasanbegovića?

– Proučit ćemo sve materijale o njemu. I vi mi, molim vas, pošaljite sve što možete naći. Bolesan sam, ali sutra ću iz uredu poslati i službeni prosvjed hrvatskoj vladji.

(Index:hr)

Poljski ministar odbrane pristalica teorije o jevrejskoj zaveri

Novoimenovanog ministra Antonija Mačerevića osuđuju zbog tvrdnji da "Protokol sionskih mudraca" nije lažan"

Imenovanje Antonija Mačerevića (Antoni Maciewicz) za ministra odbrane je jedno u nizu kontroverznih postavljenja koja je učinila desničarska partija Pravo i pravda pošto je nedavno, posle opštih izbora u Poljskoj, obezbedila apsolutnu skupštinsku većinu, što se dogodilo po prvi put u postkomunističkoj Poljskoj.

To joj daje do sad nezabeleženu moć u sprovodenju politike. A njen povratak na vlast ponovo dovodi i bivšeg predsednika vlade Jaroslava Kačinjskog čiji su stavovi protiv EU u mandatu od 2005. do 2007. vrlo ozlojeđivali njegove evropske saveznike.

ZNA ON TO IZ ISKUSTVA:
poljski ministar odbrane Antonij Mačerević

Mačerevićevo postavljenje može da zakomplikuje odnose Poljske sa NATO i Evropskom unijom u svetlju nihovih napora da obuzdaju Rusiju. Takođe se to može pokazati nezgodnim za Dejvida Kamerona čije evrokonzervativce i reformiste u Parlamentu Evrope podržava i Pravo i pravda.

Mačerević je 2002. godine u intervjuu konzervativnom Radio Marija rekao da je pročitao "Protokole sionskih mudraca", pamflet koji predstavlja navodni plan Jevreja za kontrolu globalne ekonomije i medija koji je razotkriven kao podmetačina.

Mačerević priznaje da je bilo spora o verodostojnosti "Protokola", ali na pitanja slušalaca odgovara: "Iskustvo nam pokazuje da u jevrejskim krugovima postoje takve grupe."

Njegove reči su najšle na široku osudu antirasičkog dela poljske javnosti. Rafal Pankovski, koji je napisao knjigu o poljskoj ultra desnici i jedan njen deo posvetio baš Mačereviću, kaže:

"On je dobro znan po svom radikalnom političkom stavu koji je i duboko ukorenjen u nacionalističkom govoru Radio Marije. I politički rečnik Prava i pravde je pod snažnim uticajem nacionalizma. Tužno je vreme došlo za demokratiju u Poljskoj i Evropi uopšte ako se širenje teorija zavere nagrađuje sa postavljenjem na visoke položaje."

Mačerević, bivši član poljskog anikomunističkog pokreta i zamenik ministra odbrane u jednoj od prošlih vlada, pročuo se svojim naporima da vojne obaveštajne službe očisti od komunističkog i ruskog uticaja.

Početkom poslednje decenije prošlog veka započeo je istragu komunista među bivšim liderima pokreta Solidarnost, optužujući ih da su radili za tajnu policiju. Čak je i osnivača Solidarnosti Leha Valensu optužio da je bio špijun, ali njegove tvrdnje nisu bile potkrepljene dokazima.

Bio je i glavni zagovornik teorije da je pad aviona u kome su 2010. stradali poljski predsednik i još 96 ljudi u stvari bio atentat koji je organizovala Rusija, a ne puka nesreća izazvana ljudskom greškom kako je utvrdila zvanična istraga.

"Putinova vlada je u potpunosti odgovorna za ovu tragediju", tvrdi Mačerević u svom istupanju u Evropskom parlamentu. "Možemo reći da je to bio prvi plot u ratu koji se danas vodi na istoku Evrope i koji se sve dramatičnije približava granicama EU i NATO."

Rusi za ovu tragediju okrivljuju pilota, a poljski istražitelji deo odgovornosti svaljuju i na osoblje aerodroma.

Mačerevićeva zapaljiva retorika može dodatno da zabrine diplome u Briselu koji nisu oduševljeni pobeđom nacionalista i euroskeptika na poljskim izborima.

Protokoli sionskih mudraca su navodno prvi put objavljeni u Rusiji na početku XX veka, prevedeni su na više jezika šireći se po celom svetu.

Tvrdi se da oni sadrže beleške sa sastanka jevrejskih voda na kojem oni raspravljaju o globalnom planu za podrivanje nejевrejskog načina života putem kontrole medija i svetske ekonomije.

Istoričari i novinari su već u trećoj deceniji prošlog veka raskrinkali ovu prevaru pokazujući da je knjiga tek kompilacija tekstova iz ranijih antisemitskih pamfleta.

To nije smetalo da deceniju kasnije nakon dolaska nacista na vlast ova knjiga bude obavezna lektira u nemackim školama.

*"The Guardian", S engleskog prevela:
Dušica Stojanović-Čvorić,*

IZ STRANE ŠTAMPE**Jevrejski pogled na Belu kuću**

Čini mi se da su Jevreji u konfliktu sa svojim osećajem Jevrejstva i da će sve će učiniti da ih ne jevreji ne bi optuživali da podržavaju Izrael ili da su pristrasni prema jevrejskoj stvari

Piše: Dr. Jichak Kalderon Adižes

Mediji izveštavaju da Berni Sanders, glavni protivkandidat Hilari Klinton za nominaciju Demokratske stranke na izborima za predsednika SAD, pripada jevrejskom kulturnom krugu. To znači da on nije religiozni Jevrejin. Roditelji su ga odgajali kao Jevrejina, međutim, kao mladić je otišao na letnju praksu u kibuc Ša'ar haAmanim koji su osnovali jugoslovenski levičari useljenici u Izrael. Pošto je u to doba u Jugoslaviji politički sistem bio demokratski socijalizam sa radničkim samoupravljanjem, pitam se nije li Sanders odande usvojio svoje političke ideje.

PREŠLA U JUDAIZAM: Ivanka Tramp sa ocem Donaldom

Ali on nije jedini kandidat sa jevrejskim vezama.

Drugi muž bake Hilari Klinton Maks Rozenberg, bio je ruski Jevrejin, a Hilarin zet Mark Mezvinski je religiozni Jevrejin. Možemo, dakle, reći da je i Hilarina unuka takođe Jevrejka.

Kćerka Donalda Trampa Ivanka, prešla je na Judaizam i udala se za religioznog Jevrejina. Oni u svom domu drže košer. Unuci Donalda Trampa su, dakle, Jevreji.

A ako se i Majkl Blumberg kandiduje, eto nam još jednog Jevrejina koji bi mogao da se useli u Belu kuću.

To znači da četvoro od šest kandidata za Belu kuću imaju neke veze sa judaizmom pa je prema tome velika verovatnoća da bi osoba sa jakim naklonostima za Jevreje mogla biti sledeća na poziciji najmoćnijeg čoveka planete.

Je li to onda dobro za Izrael? Ja mislim da nije.

Čini mi se da su Jevreji u konfliktu sa svojim osećajem Jevrejstva. Osećaju nelagodu prema njemu. Sve će učiniti da ih ne jevreji ne bi optuživali da podržavaju Izrael ili da su pristrasni prema jevrejskoj stvari.

Tvrdim dalje da Jevreji više osećaju krivicu ili stid zbog svog jevrejstva nego što se njime ponose. To se vidi u njihovom ponašanju. Neki kriju da su Jevreji. Drugi is-

poljavaju odbojnog prema svemu jevrejskom da ih ne bi proglašili simpatizerima Izraela. Pogledajte Sandersa. On se vrlo trudi da zanemari svoje jevrejsko poreklo.

"SAMOUPRAVLJAČ": Barni Sanders

Kao rezultat ove nelagode, moje je očekivanje da predsednik sa jevrejskim vezama ne bi bio manje kritičan prema Izraelu, naprotiv. Sve zbog svojih jevrejskih veza. Ne uprkos njima.

I u istoriji imamo potvrde za ovu pojavu. Bendžamin Dizraeli, premijer Velike Britanije iz XIX veka, po rođenju sefardski Jevrejin, nije imao previše razumevanja za jevrejsku stvar. Naprotiv. Čak je i promenio veru.

NJENI UNUCI SU JEVREJI: Hilari sa čerkom Čelzi

Vlasnici "Njujork tajmsa" su, takođe, poreklom Jevreji. Trude se svim silama da se to ne vidi, da ne budu optuženi za pristrasnost. Štaviše, pristrasni su prema drugoj strani, pa ih često optužuju da su protiv Izraela.

U ovom trenutku situacija između zvaničnog Vašingtona i Jerusalima je napeta. Povrh toga, Jevreji u SAD nisu jedinstveni u podršci Izraelu. Stoga ko god uđe u Belu kuću ne mora da vodi računa o jevrejskim glasačima ako bude donosio (ili donosila) odluke koje se Izraelu neće dopasti.

Predsednik sa jevrejskim genima, koji nije u obavezi prema jevrejskim glasačima, predstavlja dvostruku opasnost po Izrael.

Neće biti lako. Moje je mišljenje.

(*Dr. Adizes' Blog - Policy Insights*)

(Mišljenje predstavljeno u ovom blogu je lični stav dr. Adižesa i ne predstavlja nužno stav Instituta Adižes niti zaposlenih u njemu kao grupa ili pojedinaca.)

Sa engleskog prevela: Dušica Stojanović-Čvorčić

VREMЕПЛОВ

Piše: Ida Salamon

Ni hazana, ni rabina

35 godina aktivnosti SJOJ-a u zvaničnom listu Bečke jevrejske opštine „Gemajnde“

Uvek je zanimljivo zvirnuti preko komšijskog plota pa smo u prošlom broju doneli prikaz o tome kako je aktivnosti i život Jevrejske zajednice Jugoslavije video ugledni list bečki list. Evo, drugog, i poslednjeg, nastavka na istu temu:

Pod naslovom „Pismo iz Beograda“ „Gemajnde“ (*Die Gemeinde*) piše o skupštini Saveza jevrejskih opština Jugoslavije, održanoj 25. aprila 1965. Tom prilikom je dat izveštaj o petogodišnjem radu i izborima za novo rukovodstvo. Skupštini je prisustvovao predstavnik državne komisije za religijska pitanja, kao i generalni direktor JOINT-a Čarls H. Džordan i predstavnik Jevrejskog svetskog kongresa dr Gerhard M. Rigner.

Za novog predsednika Saveza (kao naslednik prerano preminulog profesora dr Alberta Vajs) izabran je dr Lavoslav Kadelburg. Konferencija je ujedno poslala pozdravni telegram predsedniku Jugoslavije Josipu Brozu Titu. U jednoj od rezolucija podvučeno je da između Saveza i relevantnih državnih mesta postoje dobri odnosi.

„Ubijeni i pored toga, zaboravljeni“

Ina Jud Broda oktobra 1968. godine u članku „Jedan jevrejski Almanah iz Jugoslavije“ daje prikaz Almanaha iz perioda 1965-1967. Knjiga sadrži oko 350 strana, od toga je jedan deo posvećen istoriji, dok su u drugom literarni radovi. Na kraju su hronološki navedena najznačajnija dostignuća iz života jevrejske zajednice Jugoslavije,

Skupština SJOJ prvih godina posle rata

zatim kraći rezime na engleskom jeziku i biografski podaci o saradnicima. Svi oni stoje na raspolaganju i pod obavezom časti, da se tragovi jevrejske zajednice očuvaju makar u dokumentima i na taj način ne dozvoli druga smrt njihove braće: „Ubijeni i pored toga, zaboravljeni“.

Aktivnosti Jevrejske zajednice Jugoslavije

U opširnom članku „Jevrejski život u Jugoslaviji“, objavljenom maja 1969. godine, autor David A. Levi-Dale, koji o aktivnostima SJOJ piše u kontinuitetu sve do 1978. godine, povodom desetog posleratnog Kongresa Saveza jevrejskih opština Jugoslavije detaljno opisuje aktivnosti jevrejske zajednice Jugoslavije.

U izveštaju o aktivnostima Saveza istaknuto je da je posebna pažnja posvećena kulturi i navedena su stalna izdanja Saveza: „Jevrejski pregled“, koji izlazi jednom u dva meseca, dva Almanaha sa prilozima iz oblasti nauke i književnosti, Jevrejski džepni kalendar, koji izlazi dvadeseti put nakon rata, kao i „Kadima“ koju uređuje omladina. Članovima je na raspolaganju i biblioteka Saveza, a poslednjih četrnaest godina raspisuje se Konkurs

za naučne i književne radove sa jevrejskom tematikom.

U deset od trideset i šest Opština postoji ženska sekcija, koja je posebno aktivna u kulturnom i socijalnom životu, kao i radu sa mladima i decom. U dve najveće Jevrejske opštine, beogradskoj i zagrebačkoj, postoje obdaništa. Pažnja je posvećena naročito sekcijama mladih i njihovim klubovima o kojima se brine instruktor, a za vođe klubova organizuju se seminari. Svake godine se održava letnji kamp, tokom kojeg je zastupljen društveni i kulturni program. U Opštinama Beograd i Zagreb postoje horovi koji su svetski poznati.

Jevrejski istorijski muzej se razvija u pozitivnom pravcu i u nadrednom periodu će od njega postati Jevrejski istorijski institut.

Socijalna služba ima dva glavna zadatka, dom za stare u Zagrebu i individualnu socijalnu pomoć. Kako nema zaposlenog hazana, službu organizuju sami članovi, a nakon smrti rabina Menahema Romana zajednica nema rabina. Kao obaveze koje treba izvršiti, u izveštaju su navedeni briga o nekretninama i grobljima, zatim formiranje kartoteke sa obaveštenjima o žrtvama nacizma i iseljenicima, kao i podizanje spomenika žrtvama nacizma.

ZANIMLJIVOSTI

Priredio: Aron Albahari

Šeherezadina mala tajna

Nekih 45 priča iz "1001 noći" ima jevrejski sadržaj, nose izrazito jevrejski pečat ili obrađuju temu iz jevrejskog miljea

Predanje veli da je u davnim vremenima u Samarkandu živeo silni kralj Šahrijar koga prevari žena sa crnim robom. On ubi nju i roba i zapovedi da mu svaku noć dovedu jednu ženu koju bi drugi dan sasekli po njegovoj zapovedi. Jedne noći dođe red i na prelepnu i bistru Šeherezadu, kćer kraljevog vezira. A ta Šeherezada nije bila obična žena nego je znala hiljadu i jednu prelepnu priču kojim je ubijala vreme kralju Šahrijaru. Prve noći pripovedala je kralju "Bajku o trgovcu i duhu" što je kralja vrlo zainteresovalo. Uvek bi priču prekidala pre kraja, kako bi bila sigurna da će je nastaviti sutradan i početi novu i tako bi svake noći dolazila kralju ispričati po jednu priču.

Jezgro priče potiče iz ere persijske dinastije Sasanida i tadašnje knjige Hazār Afsānah (Hiljadu mitova). To je bila kolekcija folklornih priča sakupljenih sa prostora Persije i Indije. Za vreme abasidskog kalifata Haruna el Rašida (768-809) Bagdad postaje

veliko i bogato mesto, gde su se stekli trgovački putevi sa svih strana sveta, Kine (svileni put), Indije, Afrike i Evrope. Tada su se na jednom mestu pričale priče sa svih strana sveta, koje su kasnije bie zapisane u jednoj knjizi. Veruje se da je te priče preveo i zapisao poznati arapski propovednik Abu abd-Alah Mohamed el-Gašigar u 9. veku. Uvodna priča sa Šeherezadom dodata je kasnije u 14. veku, da bi tako priče dobile povezanu strukturu. Prvo novije izdanje je bilo u Kairu (Egipat) 1835. godine.

To je ukratko ono što se o ovoj kolekciji narodnih priča zna iz predanja i istorijskog istraživanja. Ali ono što je mnogo manje poznato je da ukupno 45 od tih priča iz "1001 noći", imaju potpuno jevrejski sadržaj, a pre svega one od 114. do 132. priče, koje nose izrazito jevrejski pečat, obrađuju jevrejsku temu ili dolaze iz jevrejskog izvora!

Evo nekih naslova: "Priča čoveka iz Jerusalima", "Pobožni Izraelac", "Andeo smrti i kralj dece Izraela", "Jevrejski kadi (sudija) i njegova pobožna žena", "Kralj

ostrva i pobožni Izraelac", "Priče jevrejskog doktora", "Prica o Davdu i Solomonu".

Šta više, što je posebno zanimljivo, njihovo autorstvo se pripisuje izvesnom Vahb ibn Munabihu čija je životna biografija veoma zanimljiva.

Roden je rođen 654/655. godine u malom mestu Dimar u Jemenu, a umro je u svojim osamdesetim godinama, negde između 735. i 737. godine. Njegov otac Munabih ibn Kamil bio je doseljenik iz Korasana u Persiju, a njegova majka Himjaričanka - priпадnica tog plemena iz Arabije. Postoji nedoumica o tome da li je on bio jevrejskog porekla, ili bar jevrejske vere, pre nego što je prešao, odnosno primio islam (Izvor za ovu informaciju je knjiga "Al-Tibr al-Masluk" - izdanje 1306.g., strana 41), s obzirom na to da mu je majka bila iz plemena Himjarita, čiji su vladari i deo stanovništva bili sledbenici judaizma u vremenu od 390. do 525. godine.

Činjenica ostaje da je bio veoma upućen u jevrejsku tradiciju, posebno pisaniu, o kojoj je i sam

Opširnije

Sve o ovome nalazi se u radu "Prorok Muhamed i Jevreji", autora Arona Albaharija, i može se pogledati klikom na link: <http://www.jevrejsketeme.in.rs/jevrejske-teme-pdf/PROROK%20MUHAMED.pdf>, strane 69-71.

mnogo pisao i koristio je u svom radu, što daje argumente onima koji prepostavljaju njegovo jevrejsko poreklo ili jevrejsku versku pripadnost. Bio je izuzetno plodan narator u pričama koje su se odnosile na Muhameda i likove koje pominje Biblija. I upravo njegovom radu i delovanju se pripisuje i deo pomenutih priča iz svetski poznate kolekcije "Hiljadu i jedna noc" odnosno u orginalu na arapskom "Alf Lailat va Lailah" ili "Arapske noci".

Takođe, dobro poznavanje jevrejstva iskazano je i u njegovom mišljenju o šekinahu (miškanot, arapski šakinah) mestu božanske

prisutnosti na zemlji, pre svega u Jerusalimskom (jevrejskom) hramu.

Šta je Vahb o tome rekao prenose nam dvojica muslimanskih učenjaka.

Prvi je čuveni persijski imam Husein ibn Masud al-Bagavi mufasir (pisac komentara Kur'ana), haditski učenjak i šafi (poznavalac sunitskog religioznog zakona) koji nam u svom najznacajnijem radu "Ma'alim al-Tazil" (takođe poznat i kao "Tafsir al-Bagavi"), klasičnoj sunitskoj egzegezi tumačenja Kur'ana, prenosi da je Vahb ibn Munabih o tome rekao: "...da je to (Jevrejski

hram u Jerusalimu) mesto duhovnog prisustva Boga".

Drugi muslimanski autor Al-Habari u svom radu "Analī" (strana 544) navodeći činjenicu da su Izraelci ponekad uzimali "Kovčeg sporazuma (zaveta)" u bitkama protiv svojih neprijatelja, to objašnjava stavom da je Vahb ibn Munabih za to jednom rekao (citirajući izvesnog Jevrejina):

"...da je Šekinah (duh Božiji) koji odmara u Kovčegu (sporazuma, zaveta) u obliku mačke, pa su zato Izraelci, kada čuju mjaukanje koje dolazi iz Kovčega, sigurni u svoju pobedu".

LICA I DOGAĐAJI

Saopštenje SJOS: Tomislav Nikolić je predsednik svih građana Srbije

Saopštenje povodom autorskog članka generalnog direktora i glavnog urednika Kompanije „Novosti“ AD Ratka Dmitrovića, objavljenog u „Večernjim novostima“ 26. februara 2016. pod naslovom „Više od netrpeljivosti“

Ne ulazeći u povod pisanju članka i negativnoj reakciji gospodina Ratka Dmitrovića, građanina i novinara, niti istupu Filipa Davida, građanina i književnika, bio on odgovarajući ili ne, ne možemo da ne protestujemo protiv stava sadržanog u tekstu i izvučenog u podnaslov: "Da li su Srbi negde i nekada zaslужili da Filip David ponižava njihovog predsednika? Jesu, za vreme Drugog svetskog rata, kad su od konc-logora sačuvali porodicu David", kao i mnogih negativnih reakcija koje je taj stav isprovocirao.

Filip David kao građanin Srbije ima ili nema pravo da na odgovarajući ili neodgovarajući, kažnjiv ili nekažnjiv način istupa protiv SVOG predsednika, a ne njihovog (Srba). On je govorio kao punoletni građanin SVOJE države, bio u pravu ili ne. Ne treba ga delegitimisati time što nije porekлом Srbin. Kao građanin rekao i samo kao takav može da istrpi i posledice.

Gospodin Dmitrović, isto tako, kao punoletni građanin i novinar treba da nosi odgovornost za ono što je napisao pobudivši niz anonimnih antisemitskih komentara.

NOVISAD

Šolet

SEDAMNAESTO OKUPLJANJE: gosti

Članovi Jevrejske opštine u Novom Sadu uložili su mnogo truda u organizaciju 17. šoleta održanog u subotu, 12. marta u sali Novosadskog sajma, koja je bila ispunjena do poslednjeg mesta. Novosađani su ugostili prijatelje iz Beograda, Zemuna, Zrenjanina, Pančeva, Kikinde, Sombora, Niša, Sarajeva, Zagreba, Osijeka i Skoplja.

U ime domaćina pozdravio ih predesnik JO Novi Sad Goran Levi, ne skrivajući zadovoljstvo što ova manifestacija doživljava tradiciju i okuplja veliki broj učesnika. Program je vodio Egon Stark, a nastupili su članovi renomiranog novosadskog Hora "Hašira" pod dirigentskom palicom Vesne Kesić Krsmanović, kao i Plesna grupa "Maajan". Publika ih je nagradila dugotrajnim aplauzom.

A. Sekelj

LICA I DOGAĐAJI

BEOGRAD

Oboležen Međunarodni dan maternjeg jezika

Kancelarija za ljudska i manjinska prava organizovala je krajem februara obeležavanje Međunarodnog dana maternjeg jezika.

GLAS JOJ NIJE ZADRHTAO: Magdalena Tanasijević sa mamom i tatom

Otvarajući skup u Palati "Srbija" direktorka Kancelarije Suzana Paunović istakla je da je Međunarodni dan maternjeg jezika ustanovljen radi promovisanja jezičke i kulturne raznolikosti i ukazivanja na civilizacijski značaj višejezičnosti i zaštite maternjih jezika kao jednog od najvažnijih segmenta svetskog kulturnog nasleđa.

– Danas u Srbiji više od 72 000 dece ima celokupnu nastavu na svojim maternjim jezicima, a više od 7 000 njih uči predmet maternji jezik sa elementima nacionalne kulture.

Prema njenim rečima, pravo na informisanje na manjinskim jezicima putem štampanih i elektronskih medija ostvaruje se na 15 jezika, a, kako je istakla, važno je da se maternji jezik neguje u medijima.

– U Srbiji živi više od 30 etničkih zajednica, svi govore svojim jezicima, a 2006. godine, kada je Srbija ratifikovala Evropsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima, mi smo preuzele obavezu zaštite 10 manjinskih jezika.

Ona je podsetila da je u 42 lokalne samouprave u Srbiji uvedeno 11 manjinskih jezika u službenu upotrebu i njihovo pismo.

– To govorи koliko je zapravo Vlada na najozbiljniji način posvećena da se pitanjem unapređenja i zaštite manjinskih jezika u Srbiji bavi na jedan dosledan i temeljan način. Na tome ćemo raditi i u narednom periodu uz pomoć i punu saradnju Nacionalnih saveta.

Kako je ustanovljen Dan maternjeg jezika

Generalna skupština UNESCO proglašala je 1999. godine Dan maternjeg jezika, kao sećanje na studente koji su 21. februara 1952. godine ubijeni u Daki u Istočnom Pakistanu, danas Bangladešu, jer su protestovali zbog toga što njihov maternji jezik nije proglašen za zvanični.

Svečanosti povodom obeležavanja Dana maternjeg jezika prisustvovali su predstavnici Nacionalnih saveta nacionalnih manjina, državnih organa, institucija, nezavisnih tela, a deca pripadnici nacionalnih manjina u tradicionalnim narodnim nošnjama recitovala su pesme na svojim jezicima. Jevrejsku zajednicu Srbije predstavila je simpatična Magdalena Tanasijević, članica Jevrejske opštine Beograd, koja je otpevala "Maoz cur", pesmu koja se peva za praznik Hanuka.

Direktorka Kancelarije za ljudska i manjinska prava Suzana Paunović je ovim povodom predstavnicima 41 medija, među kojima je bio i "Jevrejski pregled", dodelila zahvalnice za medijski doprinos u promovisanju ljudskih i manjinskih prava u 2015. godini.

PESME I RECITACIJE: mališani – učesnici programa

NOVI SAD**Žensko prepričavanje Tore**

U utorak, 16. februara gost Opštine bio je gost iz Izraela Eliezer Papo, odličan poznavalac istorije Jevreja Balkana i predavač na Univerzitetu „Ben Gurion“, rodom iz Sarajeva.

Papo je izdvojio dve sefardske romanse koje su sigurno nastale još pre progona iz Španije jer se pевaju na različitim stranama sveta gde su dospeli Sefardi. Obe sadrže priče koje se javljaju u Bibliji. Prva govori o Dininom silovanju o kojem u Bibliji postoji potpuno neutralan tekst – samo opis događaja bez komentara.

Druga romansa isto govori o silovanju i to Tamare od brata Amnona. Tekst o tome nalazi se u drugoj knjizi Samuilovoj i, po ženskom shvatanju, govori o ograničenju njihove slobode.

Uticak je da je predavanje je ličilo na slap informacija koje su mnoge potakle na diskusiju i pitanja.

Ovo odlično veče je vodila Gordana Todorić.

Lj. Lepuša

Komemoracija u Bečeju

Opština Bečeј je i ove godine obeležila godišnjicu januarske racije 1942. g., komemoracijom za nedužne žrtve Drugog sv. rata. Svečanost je započela ispred zgrade predškolske ustanove „Labud Pejović“, nekadašnje jevrejske škole, sagrađene 1886. g. u neposrednoj blizini sinagoge, koja je na tom mestu stajala od 1883. do 1962. Prisutnim građanima, zvanicama i predstavnicima medija najpre se obratio predsednik opštine Bečeј, mr Vuk Radojević, da bi, zatim, Isak Asiel, rabin Srbije, održao kratak govor i izgovorio molitvu. Učenici srednje Ekonomsko-trgovinske škole izveli su recital pesme „Opelo“ Ivana V. Lalića na srpskom, kao i religioznih stihova starih Jevreja „Zsoltáros vers“ (Psalm), na mađarskom jeziku. Vence na spomen ploče položili su, između ostalih, konzul ambasade države Izrael Šošana Bikler i Goran Levi, predsednik Jevrejske opštine Novi Sad, u ime Saveza jevrejskih opština Srbije.

Na početku komemoracije, koja je usledila na obali Tise, intonirana je državna himna „Bože pravde“, da bi potom bila pročitana imena žitelja Bečeja koji su stradali kao žrtve racije 1942.g. na tom mestu, kao i imena Bečejacu koji su bili deportovani u koncentra-

cione logore 1944. Održana je liturgija Srpske pravoslavne crkve i obred Protestantske crkve. Za govornicu su izašli, među ostalima, i Isak Asiel i Goran Levi. Oba obraćanja prožimala je poruka da se uvek i svim snagama moramo suprotstaviti bilo kakvo rasnoj ne-trpeljivosti, bilo kom vidu nasilja. Na spomenik stradalih su, zatim, položeni venci, a jedan venac spušten je u reku.

Posle komemoracije na Tisi, održan je prigodan program u Narodnoj biblioteci, gde je goste pozdravila direktorka te ustanove Izabela Šormaz. Kompoziciju na hebrejskom jeziku izvela je Nataša Katić Radislavljević, da bi u nastavku, prisutnima bio prikazan amatersko-dokumentarni film Kluba zavičajaca Narodne biblioteke Bečeј, „Nasleđe jevrejske zajednice u Bečeju“.

Na kraju, može se reći da je ceo zvanični Bečeј – i ne samo zvanični – celog tog dana 27. januara, od prepodnevnih do kasnih popodnevnih časova, bio posvećen tužnom sećanju na svoje stradale sugrađane. Među njima i na Jevreje, koji su bili dostoјno predstavljeni i o čijem prisustvu u prošlosti grada, pored starijih svedoka vremena, mnogo toga znaju i mlađe generacije.

Edita Jankov

BEOGRAD**Pokloni najvrednijima**

Vetrovitog 8. februara u 18 časova desetak najvrednijih polaznika kurseva hebrejskog jezika okupilo se Maloj sali Jevrejske opštine. Miroslav Grinvald im je uručio vredan poklon – Rečnik hebrejsko-srpskog jezika Ane Šomlo. Po želji autorke, kojoj se ovim putem zahvaljujemo, i ove godine smo bili u prilici da najvernije i najvrednije studente nagradimo. Različitih godišta i interesovanja, neki se i duže od dve godine hvataju u koštač s ovim jezikom.

NOVI SAD**Priredila: LJ. Lepuša****Predavanje novinara Karolja Kovača**

U prepunoj sali JO Novi Sad 1. februara gost je bio novinar Karol Kovač koji se bavi istraživačkim novinarstvom. Uvodnu reč je imala Edita Jankov.

Kovač je, govoreći o Holokaustu, pričao o svojim posetama koncentracionim logorima i materijalu koji je tom prilikom snimio. Podsetio je da je nekada u Aušvicu postojao paviljon posevećen nastradalim jugoslovenskim Jevrejima koji sada ne postoji pod izgovorom da su tamo bili lažni podaci. U Dahu, međutim, postoji postavka posvećena Jugoslovenima (7 700 bivših Jugoslovena su prošli kroz taj logor), dok u Mathauzenu Hrvati i Slovenci imaju svoje postavke, a Srbija ne.

TV Vojvodine je imala seriju emisija o Holokaustu i Raciji snimljenu sa Pavlom Šosbergerom, nekadašnjim predsednikom JO Novi Sad, a u planu su dve emisije sa dr Teodorom Kovačem.

Najupečatljiviji je bio insert prikazan na video bimu u kojem je Hor „Hašira“ u gasnoj komori pevao pesmu „Enoš“. Taj insert je snimljen pre četiri godine kada je Hor bio u Krakovu na festivalu.

Predavanje je bilo prepuno mnogobrojnim podacima i digresijama koje su saslušane sa interesovanjem.

U muzičkom delu nastupala je Mina Momčilović na harfi.

Nasleđe jevrejske zajednice Bečeja

Na Sastanku ponедeljkom, 8. februara bili su gosti iz Bečeja: Izabela Šormah, direktorka tamošnje Narodne biblioteke, Ana Boldižar, diplomirani bibliotekar, Dragiša Slavić, istoričar, Čila Međeri, istoričarka, Silvija Fenjveši, knjižničar, glumac Deneš Rajšli, Laslo Jung, muzički saradnik i Elvira Kočić predsednica UO. Po-

vod njihove posete bio je amatersko dokumentarni film Kluba zavičajaca Narodne biblioteke Bečeju „Nasleđe Jevrejske zajednice u Bečeju“.

U prepunoj sali prikazan je film snimljen na mađarskom i srpskom jeziku o zajednici koje više nema, a koja je ostavila dubok trag u kulturi i ekonomiji grada. Predivna sinagoga u Bečeju, sagrađena 1883. godine kada je zajednica brojala oko 600 članova, preživela je rat, ali je srušena je 1962. Jevreji su u Bečeju imali školu, a 1846. godine osnovana je i Jevrejska ženska zadruga. U tom gradu danas Jevreja nema, ostalo je samo jevrejsko groblje i nekoliko zadužbina da nemo svedoče o nekada velikoj jevrejskoj zajednici.

Od gostiju se moglo čuti da je to treći film koji su uradili, kao i da je u planu uvođenje nastave o Holokaustu. Veče je vodila Edita Jankov, prevodeći po potrebi sa mađarskog.

Proslavljen Tubišvat

Kao i svake godine u Jevrejskoj opštini obeležen je praznik Tubišvat uz stolove prepune raznog voća. O prazniku drveća, voća i ekologije govorila je Edita Jankov.

U drevnom Izraelu mnogi su se bavili zemljoradnjom pa su za taj praznik svoje plodove nosili u Hram u Jerusalimu.

Tora propisuje kako treba da se odnosimo prema svakom voću. Postoji propis kojim se redosledom ono jede. Po kabalistima treba jesti 30 vrsta voća. Svakako bi trebalo da bude zastupljeno barem 12 vrsta voća jer se slova u reči Jahve mogu kombinovati na 12 načina. Jedu se prvo žitarice, pa masline, urme, datulje, grožđe, smokve, nar, limun, jabuke, orasi, rogač. Uz svaku vrstu voća ide i neko objašnjenje. Npr. urme i datulje su metafora za pravednike, jabuka sazревa za 50 dana to je period između Pesaha i Šavuota, rogač je drvo koje raste sporo pa time povezuje generacije itd. U novije vreme praznik se vezuje za zaštitu životne sredine.

Ladislav Trajer je poveo molitvu i objašnjavao kako se piju četiri čaše vina i njihovo značenje. Prva čaša je belo vino, druga i treća su pomešane, a četvrta je crveno – koje na kraju simbolizuje cvetanje svih plodova i najjače sunce.

IZ SVETA

Saopštenje Radne grupe Evropskog parlamenta o Antisemitizmu

Radna grupa Evropskog parlamenta o antisemitizmu (WGAS) je međupartijsko telo kojim poslanici ove skupštine promovišu i unapređuju borbu protiv antisemitizma na nivou cele EU.

Njeni članovi, poslanici Evropskog parlamenta, oglasili su se povodom otkrivanja spomenika zloglasnom Đerđu Donatu, mađarskom političaru iz vremena II svetskog rata, osvedočenom antisemiti i rasisti i uputili u svom saopštenju oštru kritiku mađarskim vlastima.

“Odavanje počasti ovom simpatizeru nacista, rasisti i antisemiti u srcu jedne evropske prestonice bolna je uvreda za stotine hiljada mađarskih Jevreja koji su ubijeni u Šoa,” izjavio je predsednik WGAS Huan Fernando Lopez Agilar.

“Pozivamo vlasti Mađarske i grada Budimpešte da spreče ovo nedopustivo iskrivljivanje istorije i pokušaj oprosta za najteže zločine počinjene na ovom kontinentu,” dodao je Agilar.

Đerđ Donat je između 1939. i 1944. godine bio poslanik tada vladajuće Partije života (Magyar Élet Párt), predsednik njenog budimpeštanskog odbora i potpredsednik iste od 1943.

Bio je oduševljeni promoter antijevrejskih zakona. Osnovao je i krovnu organizaciju koja je okupljala sve

manje rasističke grupe u Mađarskoj u čijem se statutu naglašavala “društvena borba protiv tuđinskih rasa” i pozivalo na “isključenje iz života Mađarske onih rasa i naroda koje smatramo štetnim po Mađarsku, prvenstveno Jevreja.”

Ova organizacija je podržavala i promovisala nacionalsocijalističku ideologiju, a Donat se, sa svojim aktivnim podsticanjem mržnje prema Jevrejima i drugim etničkim grupama, smatra jednim od glavnih ideologa mađarskog rasizma.

Donatu je suđeno posle rata od strane komunističkih vlasti pod optužbom da je htio da obnovi rad Mađarske zajednice, jedne od organizacija čiji je promoter bio za vreme rata. Pogubljen je 1947.

“Posebno smo iznenađeni očiglednim odobravanjem mađarskih zvaničnika, jer su na otkrivanju statue bili prisutni zamenik predsednika partije FIDES Đerđelji Guljaš i bivši predsednik mađarske vlade Peter Boroš,” kaže se u saopštenju. “Povlađivanje najnižim nacionalističkim i ksenofobičnim elementima mađarskog društva trebalo bi da bude ispod dostojanstva i časti zvaničnih i poluzvaničnih predstavnika vlasti. Štaviše, spomenik Donatu koji se nalazi preko puta budimpeštanskog Memorijalnog Holokaust centra pokazuje prezir prema sećanju na ubijene u Šoa i predstavlja najgoru moguću negaciju Holokausta.”

Saopštenje su potpisali članovi WGAS i poslanici Skupštine Evrope: Huan Fernando Lopez Agilar, Hajnc Beker, Sesilija Vikstrem, Peter Nidermiler, Patricija Šulin i Soraja Post.

BEOGRAD

Izložba fotografija Andree Palašti

Početkom aprila u Gete institutu u Beogradu, u sklopu novoosnovane galerije Menjačnica, biće predstavljena izložba „Binnenbilder“ (Bühnenbilder). Izložba je nastala kao istraživački projekat Andree Palašti u okviru inicijative i izložbe Saveza jevrejskih opština Srbije „Portreti i sećanja“ koja predstavlja digitalnu arhivu fotografija članova Jevrejske zajednice Srbije iz perioda pre Drugog svetskog rata sa blizu 6 000 digitalizovanih fotografija i oko 230 evidentiranih sećanja na živote ljudi prikazanih na fotografijama. Izložba „Binnenbilder“ fokusira se na istraživanje fotografске građe arhiva vezane za ratna zbivanja i Jevreje koji su bili u mogućnosti da obezbede sebi prividnu sigurnost, skrivajući se (često kao turisti) u inostranstvu. Ona prikazuje ambijente, vreme i okolnosti njihove privremene sredine. Kako mizanscena predstavlja fizičko ponašanje glumaca u scenskom prostoru uslovljeno dramskom situacijom, fotografije koje su nastale u ovim specifičnim uslovima su upravo to – glumljena stvarnost, a prelepi pejzaži na slikama mogu značiti sasvim suprotno kada se upoznaju okolnosti pod kojima su nastale.

In memoriam

Umro Bane Božović

U Beogradu je 8. marta u 94. godini umro Branislav Bane Božović. Bane je bio učesnik NOB od početka, borac Prve proleterske brigade od osnivanja, nosilac Partizanske spomenice. Posle oslobođenja bio je islednik zarobljenih nemačkih vojnih starešina optuženih i osuđenih za ratne zločine, kao i nemačkih privrednih pljačkaša. O II svetskom ratu napisao je više knjiga i članaka, po svim pravilima istorijske nauke, među kojima ima dosta materijala o Holokaustu. O tome je pisao u knjigama *Beograd pod komesarском upravom 1941, Specijalna policija u Beogradu 1941-4, Stradanje Jevreja u okupiranom Beogradu 1941-4*. Svoja bogata znanja o tom razdoblju nesebično je delio sa svima koji su se zanimali za to.

A. Lebl

Menora na meti lopova

Spomenik „Menora u plamenu“ rad vajara Nandora Glida, postavljen 1990. godine na delu Dunavskog keja u Beogradu, oštetili su nepoznati kradljivci. U želji da se ovajde i zarade stotinak dinara kao protivvrednost koju će dobiti za svoj plen, kradljivci, preprodavci sekundarnih sirovina nedavno su sa ovog velelepнog spomenika odvalili metalnu ploču sa natpisom.

Spomen obeležje svojom upečatljivošću i jasnom simbolikom podseća na desetine hiljada srpskih Jevreja tragično stradalih u Holokaustu. Ovako oskrnavljena svedoči o još jednom vremenu – ovom današnjem.

ZEMUN

„Pravednici“ u Collegium Hungaricum u Beogradu

Povodom završetka šestomesečnog predsedavanja Mađarske međunarodnom organizacijom za negovanje sećanja na Holokaust – IHRA, Jevrejska opština Zemun otvorila je 17. marta izložbu „Pravednici iz Srbije“ u Kulturnom centru Mađarske u Beogradu – Collegium Hungaricum.

Direktor Centra Janoš Deže obratio se gostima na mađarskom i srpskom, ističući značaj saradnje sa Jevrejskom opštinom Zemun. Prisutnima je govorio i predsednik Jevrejske opštine Zemun Nenad Fogel, koji je sa bratom Milanom autor izložbene postavke. Uz brojne ugledne goste, počasni gost na otvaranju bio je Dejan Matić, predsednik Gradske opštine Zemun.

Nenad Fogel je posebno istakao podršku koju očekuje od rukovodstva Opštine Zemun u najavljenom vraćanju sinagoge. On je istakao da Jevreji iz Zemuna vide budućnost sinagoge kao mesto u kome će se svakodnevno susretati vera i kultura.

Izložba „Pravednici iz Srbije“ prirodni je nastavak knjige koju je Jevrejska opština Zemun objavila o dobrom

Ijudima koji su tokom Holokausta spasavali Jevreje širom naše zemlje. Izložbu je prigodnim govorom otvorio prof. dr Milan Ristović. Jedan od spasenih Jevreja Josef Žamboki, poklonio je prisutnima mini koncert ozbiljne muzike.

Nastup primadone beogradske opere Jasmine Trumbetaš Petrović bio je propraćen ovacijama. Mlada umetnica iz Izraela Jael Saeg takođe je imala zapažen nastup. Uz hor „Braća Baruh“ nastupila je Rut Žamboki koja je pokazala da i u poznim pevačkim godinama ima još mnogo toga da pruži slušaocima.

Publici se predstavila i amaterska pevačica Sofija Francuski Levi koja je otpevala Ojfn Pripečik, uspavanku na mađarskom jeziku. Umetnički deo programa završen je nastupom Rut Žamboki, koja je na mađarskom otpevala klasični šlager Doris Dej, Que Sera, Sera.

Otvaranju izložbe su, između ostalih, prisustvovali: potpredsednik Vlade Vojvodine Mihalj Njilaši, predsednik jevrejske opštine Beograd Danijel Bogunović, član upravnog odbora Muzeja genocida Aleksandar Nećak, vladika Vasilije Sremski, ambasador dr Krinka Vidaković Petrov i državni sekretar u ministarstvu za rad i socijalna pitanja Laslo Čikoš.

ZEMUN**Arhiv Pančeva domaćin izložbe
„Nestali u Holokaustu“**

Izložba „Nestali u Holokaustu – Zemun“ otvorena je 9. marta u Istorijском arhivu Pančeva. Brojnoj publici na otvaranju se obratio direktor Milan Jakšić: „Ova izložba predstavlja krunu istraživanja Nenada Fogela kao napora da se od zaborava otrgnu lica, oči, osmesi ljudi koji su živeli u Zemunu, a kojima je jedini greh bio što su pripadali jevrejskom narodu, narodu koji je sistematski uništavan tokom Drugog svetskog rata. (...) Istorijski arhiv u Pančevu pozdravlja istraživanja Nenada Fogela o stradanju Jevreja u Zemunu.“

Ovo je jedno od nezamenljivih svedočanstava na Holokaust koje pomaže da se dođe do potpune slike o ovim tužnim događajima, uz saznanja i o broju i imenima stradalih. Zato je to toliko važno. To je važno i zbog činjenice da se danas narodnooslobodilačka borba negira, a da se istovremeno veličaju notorni izdajnici i kvislinzi. Zločini koji su se dogodili se ne mogu objasniti, ne mogu se razumeti kroz humano merilo shvatanja ljudske rase, ali se mogu opisati, i uporno – uporno upoznavati nove generacije kao opomenu za buduća dela.“

Aleksandar Nećak, član upravnog odbora Muzeja genocida, istakao je da izložba, umesto fotografija

gnusnih ubistava i zlostavljanja, daje fotografije ljudi iz njihove svakodnevice. Ona slavi život, a ne smrt. U isto vreme predstavlja opomenu svima da se ne sme zaboraviti najveći zločin dvadesetog veka koji je počinjen na tlu „civilizovane Evrope“.

Nećak smatra da se on mogao dogoditi samo u takvoj, civilizovanoj Evropi. Prvenstveno jer je u to vreme, a i danas veoma raširen „religijski antisemitizam“.

Autor izložbe Nenad Fogel zahvalio se direktoru Arhiva Milanu Jakšiću na prilici da se građanima Pančeva predstavi izložba o stradalim Jevrejima iz Zemuna. Izložba i katalog sa kratkim istorijatom života i rada Jevreja u Zemunu nastoji da se otrgnu od zaborava stradali tokom Holokausta.

Na nama, potomcima malobrojnih preživelih Jevreja, stoji važna misija da se o pojedincima, a u nekim slučajevima i potpuno ugaslim porodicama, progovori kao o ljudima, a ne samo kao brojkama.

Veliku pomoć u organizaciji izložbe pružila je potpredsednica Jevrejske opštine Pančevo Mira Panić Kon. Fondacija za otvoreno društvo Srbija glavni je sponsor svih postavki izložbe (do sada je postavljen deset) kao i štampanja 5 000 primeraka kataloga koji se besplatno deli posetiocima.

SUBOTICA**Budapest Klezmer bend u Sinagogi**

Završetak predsedavanja Mađarske međunarodnom organizacijom za negovanje sećanja na Holokaust IHRA (International Holocaust Remembrance Alliance), obeležen je u sredu 9. marta nastupom budimpeštanskog Klezmer benda u subotičkoj Sinagogi. Predsedavanje organizacijom IHRA preuzima Rumunija, čiji je ambasador u Srbiji prisustvovao značajnom kulturnom događaju u Subotici, zajedno sa predstavnicima američke i izraelske ambasade u Beogradu. Predsednik pokrajinske vlade Ištvan Pastor i gradonačelnik Subotice Jene Maglai takođe su bili među gostima.

Nakon podužih govora zvaničnika, kojima se, što zbog prevođenja sa engleskog na srpski, pa sa srpskog na mađarski, pa opet sa mađarskog na srpski, što zbog studeni u dvorani Subotičke sinagoge, činilo da nema kraja, goste, njih oko 500, razdrmala je i zagrejala žestoka svirka Budapest Klezmer benda. Nakon desetak minuta hladnoća je nestala, a verovatno je malo ko mogao da se seti onoga što su govornici imali da kažu. Jedna za drugom nizale su se veselutužne melodije stvarane davnih vremena u getima istočne Evrope. Klezmer zvuk je prepoznatljiv po karakterističnim, izražajnim melodijama nalik na ljudski glas, zajedno sa smejanjem i plakanjem, a budimpeštanski muzičari pokazali su se kao vrhunski majstori. Toplo se nadamo da im ovo gostovanje neće biti poslednje.

Purim u Subotici

U prijatnoj atmosferi u četvrtak 24. marta JO Subotice proslavila je praznik radosti i veselija Purim. Pored članova subotičke Jevrejske opštine svečanosti su prisustvovali i gosti iz Sombora. Na dočeku, u ime Opštine, goste, kojih je ove godine, mimo običaja, bilo nešto manje, pozdravio je predsednik Robert Sabadoš, dok je o prazniku i tradiciji njegovog slavljenja govorio prof. Robert Kovač.

A. Sekelj

LICA I DOGAĐAJI

ZEMUN

„Nestali“ u Požaevcu

Postavkom u Požarevcu izložbe „Nestali u Holokaustu – Zemun, svaka slika priča priču“, otvorene 25. februara, Jevrejska opština Zemun nastavila je gostovanja u gradovima Srbije. Broj posetilaca na otvaranju izložbe pokazao je da građani Požarevca poštuju stradale građane Srbije tokom Drugog svetskog rata ma koje vere ili nacije bili. Kustos Galerije savremene umetnosti Požarevca Marina Radosavljević, pozdravila je goste i istakla važnost poruke koju izložba prenosi: Ne dozvoliti da se zločini zaborave. Obraćajući se posetiocima, autor izložbe Nenad Fogel istakao je dugogodišnju posvećenost Jevrejske opštine

Zemun negovanju sećanja na stradanja svojih članova. Govoreći o stradanju Jevreja za vreme Holokausta, a radi se o brojci od 6 miliona, naglasio je da je njegova želja da se tim brojkama udahne život. Zato je ova izložba važna jer se na njoj putem fotografija prikazuju žrtve u vremenu kada su još živeli za svoje snove i kovali planove za budućnost. Nažalost za mnoge ta budućnosti nije nikada došla. Umesto ostvarenja planova dočekala ih je smrt u paklu logora Jasenovca.

Nakon svečanog otvaranja upriličen je prigodan koktel. Zahvaljujući donaciji Fondacije za otvoreno društvo Srbija koja je finansirala kompletну štampu gosti su bili u prilici da dobiju knjigu sa kratkim istorijatom Jevrejske opštine u Zemunu i katalogom svih izložbenih panoa.

ZRENJANIN

Sećanje na žrtve Holokausta

Polaganjem venaca na spomen-ploču na mestu nekadašnje sinanoge i evociranjem uspomena na žrtve Holokausta, u Zrenjaninu je i ove godine 27. januara obeležen Međunarodni dan sećanja na žrtve Holokausta. Ovaj datum Generalna skupština UN ustanovila je u znak sećanja na dan kada je 1945. godine Crvena armija oslobođila Aušvic-Birkenau, simbol masovnog stradanja ljudi, većinom Jevreja i najozloglašeniji logor smrti u povojnjenoj Evropi.

U ime Grada Zrenjanina venac su položili pomoćnici gradonačelnika David Dimkić i Duško Radišić. Venac Jevrejske opštine Zrenjanin položili su 89-to godišnja Eva Radovančev, najstarija naša sugrađanka koja je preživela Holokaust, Ivanka Fa i Erne Švan, a obeležavanju tog dana na mestu nekadašnje sinagoge pridružili su se i predstavnici omladine Lige socijaldemokrata Vojvodine i Pokreta za novo društvo Zrenjanin, koji su, takođe, položili vence.

Pomoćnik gradonačelnika Zrenjanina David Dimkić, koji je i član zrenjaninske Jevrejske opštine, rekao je da je tokom Drugog svetskog rata u nemačkim logorima stradalo više od šest miliona Jevreja.

– Jevreji su najviše stradali, ali je mnogo žrtava bilo i među pripadnicima srpskog, romskog i drugih naroda.

Ovaj dan ne sme da se zaboravi, to je naša dužnost za buduća pokolenja, kako se takva poštast, Holokaust, nikada više ne bi desila, bilo kome i bilo gde na kugli zemaljskoj. Država Izrael podigla je monumentalni spomenik u znak sećanja na sve te žrtve, Jad Vašem, a mi ih se sećamo u našem gradu, gde su Jevreji na početku rata takođe doživeli tragičnu sudbinu – istakao je Dimkić.

Prisutnima se obratila i predsednica Jevrejske opštine Zrenjanin Ljiljana Popov. Ona je pročitala šest odredbi Deklaracije Ujedinjenih nacija od 1. novembra 2005. godine, kojom je, kao taj dan, ustanovljen 27. januar.

– Stanovnici Srbije i grada Zrenjanina gotovo u potpunosti ispunjavaju i poštuju sve odredbe ove Deklaracije. Ne dozvoljavamo negiranje Holokausta, negujemo kulturnu sećanja prema ljudima, događajima i mestima koja su od značaja za jevrejsku populaciju i njeno stradanje, prenosimo mladima iskustva ljudi koji su preživeli Holokaust i kazujemo priču koja nije samo strašna, već govoriti o dubokim vezama i ljubavi među ljudima.

Jevreji su doživeli pogrom i u našem gradu. Već na početku Drugog svetskog rata njih oko 1300, gotovo celokupna tadašnja populacija, šlepovima, Begejom, odvedeno je u beogradske logore na Sajmištu i u Jajincima, na put bez povratka, jer su ubrzo nakon tога pogubljeni. Danas jevrejska zajednica u Zrenjaninu okuplja tek oko 10 odsto nekadašnje populacije, čijih oko 130 pripadnika čine pretežno potomci nekadašnjih petrovgradskih Jevreja.

BEOGRAD

Nov prekrivač za postolje za kovčege u kapeli beogradskog Jevrejskog groblja

Članica JOB, Dijamanti Beraha-Kovačević, poklonila je prekrivač za postolje za kovčege u kapeli. Prekrivač je delo njenih ruku i priložila ga je na opštu korist povodom osam godina od smrti voljenog brata Moše Beraha i povodom 46 godina od smrti voljenog brata Jakova Žaki Beraha, koji je poginuo na vojnoj dužnosti.

IN MEMORIAM

Haim Mile Pinkas (1919-2016)

Kako je teško rastati se od nekog koga mnogo voliš, ko ti je rod rođeni, posle koga ostaje duboka praznina. Od trenutka kada jedan tako dobar, osećajan i velikodušan čovek prestane da bude sa nama, životi svih nas koji smo imali sreću da ga poznajemo i volimo postaju drugačiji. Ništa više nije i ne može biti isto.

Nismo se viđali dovoljno često. Bar ne onoliko koliko smo moja porodica i ja želeti. Ipak, Mile je bio čovek koji nije priznavao prepreke. On je bio taj koji me je nagovorio da u računar instaliram skajp, da bismo mogli da se vidimo i pričamo, bez obzira na to na kom je kontinentu bio sa svojom suprugom Miom.

Često smo, ranije porodično, kasnije ja sama, od Mleta tražili savet kada smo bili u nekoj nedoumici. I dobili ga. Uvek najbolje moguće rešenje.

Ne poznajem nikoga ko je istovremeno bio nežan i strog (ali pravedan), popustljiv i tvrdoglav, osećajan i grubo realan. Sve to u jednom čoveku. Kada je htio da me grdi, na primer zbog pušenja (a bilo je i drugih razloga), namestio bi strogo lice i oštar glas. Kod mene je to izazivalo smeh. Jednom prilikom mi je Danko, njihov mlađi sin, rekao da je na sličan način podizao i svoju decu. Jedina razlika je bila ta što njima u ono vreme nije bilo smešno. Rezultat se, međutim, vidi. Mia i Mile su, udruženim snagama, od svoje dece stvorili ljude kakve bi mogao da poželi svaki roditelj.

Mogla bih o Mletu, o celoj porodici Pinkas, da pričam dani ma. Ovo su samo mrvice mnogobrojnih uspomena. Zašto imam potrebu da to podelim sa drugima?

Premda je prošlo 75 godina od kako je napustio Beograd, Beograd nikada nije napustio Miletovu dušu. Stalno je darivao „svoju“ Opštini, održavajući na taj način jednu suptilnu vezu koja nikada nije prekinuta.

Tako je za Jevrejski istorijski muzej finansirao mikrofilmovanje svih jevrejskih matičnih knjiga rođenih, venčanih i umrlih lica, koje se čuvaju u beogradskoj opštini Stari grad. Uz to je nabavio i opremu za čitanje mikrofirma.

Piše: Radmila Petrović

Zahvaljujući porodici Pinkas, povodom Miletovog osamdesetog rođendana, nastao je projekat „Mi smo preživeli...“. Pet tomova na srpskom jeziku sećanja ljudi koji nisu stradali u Holokaustu, i prevod prva tri toma na engleski. Na tome se nije zaustavio. Finansirao je i distribuciju ovih knjiga smatrajući da je važno da što više ljudi shvati koliko je svaka priča različita i koliko je bilo teško preziveti.

Značajne višekratne donacije Mleta Pinkasa omogućile su sređivanje kompletног aškenaskog groblja u Beogradu, i radove na sefardskom: popravku ogradnog zida, asfaltiranje staza, čišćenje korova...

Bilo je toga još, ali ovaj skromni dobrotvor bi se ozbiljno naliutio, pa se ne usuđujem dalje da nabrajam.

U ovakvim prilikama uobičajeno je da se navedu osnovni biografski podaci. Ja sam Miletovu biografiju „ukrala“ (uz male izmene) iz prvog toma „Mi smo preživeli...“. Mislim da je to i prikladno i simbolično.

„Mile Pinkas je rođen 20. novembra 1919. u Beogradu od majke Matilde, rođene Behaim, i oca Majera Pinkasa. Školovao se u Beogradu i, uporedo sa studijama na Pravnom fakultetu, odslužio vojsku u Konjičkoj školi u Zemunu. U to vreme se aktivno bavio sportom, lakom atletikom i tenisom.

Za vreme okupacije 1941. izbegao je iz Beograda preko Albanije, Italije i Španije u Venecuelu, u Karakas. Oženio se Miom, rođ. Bauer, rodom iz Zagreba. Dobili su dva sina, Migela (1948) i Daniela (1951).

Poslovnu karijeru započeo je 1943. u Karakasu u radionici precizne mehanike, da bi od 1947. sa tastom doktorom Hugom Bauerom i suprugom Miom osnovao sopstveno preduzeće Mikron C.A. Firma se napočetku bavila popravkom optičkih instrumenata da bi postepeno prerasla u uvozničku, distributera i servisera foto kamera i instrumenata u topografiji, meteorologiji, hidrologiji, medicini, grafici i dr. Starijeg sina Migela, koji je stekao univerzitetsko obrazovanje u SAD, uveo je u posao 1971. da bi mu od 1985. postepeno predao rukovođenje firmom, a sam je ostao tehnički i finansijski savetnik.

Mlađi sin Daniel je završio srednju školu i dva fakulteta u Ženevi, u kojoj živi sa porodicom i predaje filozofiju na visokim ženevskim školama.

Haim Mile Pinkas je bio aktivan u nekoliko svetskih jevrejskih organizacija i ustanova. Od 1965. godine je bio na čelu ORT Unije za Venecuelu, a 2000. je izabran za jednog od počasnih potpredsednika svetske ORT Unije. Bio je član Saveta Univerziteta u Tel Avivu od 1981. godine.“

Svoju snagu i životni optimizam Mile Pinkas je sažeо u završnoj rečenici sećanja u „Mi smo preživeli...“:

„Kada bacimo pogled unatrag na rat, logore, opasnosti kojih nismo bili potpuno svesni, na emigraciju, ljudske žrtve, izgubljenu porodicu, početnu borbu za opstanak, uglavnom nam je jasno da smo imali ogromnu sreću da ne samo spasemo goli život nego i da ostvarimo jedan lep i kompletan životni put.“

IN MEMORIAM

Piše: Ana Lebl

Ješua Šua Abinun

(Sarajevo 1920 - Split 2016)

Ništa ga nije moglo slomiti

Šua je tiho slavio svoje rođendane 12. svibnja. Mnogo glasnije i radije slavio je, kako ih je zvao, prave, glavne rođendane – 22. travnja, na godišnjicu probaja iz Jasenovca

Prije mnogo godina zajedno smo bili u autu na putu ka Sarajevu kad su nam javili da je naprasno, od srca, umro Meir Romano, Ješuin prijatelj i splitski prvi „ratni rabin“, takode Sarajlja. „Blago njemu, da mi je tako umrijeti!“ – prokomentarisao je Šua. Želja mu je uslišena, umro je lako i brzo, bez velikih bolova i mučenja.

U potresnom svjedočenju „Slučajno sam ostao živ“, naš Šua, rođen 1920. godine u Sarajevu, ukratko je opisao svoju mnogočlanu obitelj i godine bezbrižnog odrastanja uz brata i dvije sestre, uz oca stolara i majku domaćicu. Godine Šuine mladosti, sretnog i lagodnog života njegove obitelji, prekinute su osnivanjem ustaške NDH, čiji se mač uništenja spustio na glavu

obitelji Abinun, koja je prije 500 godina, bježeći iz Španjolske, stigla u ove krajeve.

U jesen 1941. u logor Jasenovac odvedeni su Šua, brat Santo i njihov otac Isak, a nešto kasnije majka Rifka i sestre Simha i Regina, dvanaestogodišnja djevojčica. Ješuin otac je u Jasenovcu ubijen te godine, a majka i dvije sestre naredne, prilikom navodnog prebacivanja iz Jasenovca u logor Đakovo. Od brojne uže i šire obitelji Abinun, kraj rata doživjeli su samo Ješua i njegove dvije tetke.

Posljednjih mjeseci postojanja logora, ustaše su sustavno uništavale dokumentaciju i tragove svojih zločina. *“Postupno su htjeli likvidirati logor, smanjivali su ga, svakog dana. Samo su jeli, pili, opijali se i ubijali. Likvidaciju žena nismo vidjeli svojim očima, ali smo iz naših zidanih baraka vidjeli kako pale barake u kojima su žene do tada bile. Te večeri htjeli su i nas da likvidiraju. Međutim, fizički nisu stigli da, pored 800 žena, i nas pobiju. Ostavili su to za jutro”.*

Narednog dana, 22. travnja 1945, 1060 logoraša je krenulo u probaj. Za Šuu i za još 128 zatočenika, od kojih je samo četrdesetak Židova, probaj iz Jasenovca je značio slobodu. Bio je to podvig logoraša koji su krenuli bez oružja, gladni i bolesni u očajničku borbu za slobodu. Osnovna misao im je bila – netko mora ostati živ, da prenese poruku i istinu o Jasenovcu.

“Brat mi je bio u Kožari”, sjećao se Ješua Abinun. *“Oni su,isto, u noći 22. travnja, organizirali bijeg. Pošto su radili s kožarama, imali su svi otrov, napravljen za sebe, u slučaju da ih uhvate. I svatko je imao to u džepčiću. Jedan čovjek koji je preživio taj bijeg iz Kožare sada je u Izraelu. Njegov brat je bježao sa mnom, i poginuo, a moj brat je bježao s njim, bio ranjen i popio taj otrov. Tako od moje uže familije nitko nije ostao živ. Ja sam preživio. I to slučajno. Nije tu bilo pameti. Eto, nije te pogodilo i ostao si živ.”*

Dva dana nakon probaja iz jasenovačkog logora Ješua Abinun se s grupom od dvadesetak supatnika krio po obližnjim šumama, da bi se onda priključili jedinicama 21. srpske narodnooslobodilačke divizije.

Prekinuto sretno djetinjstvo i proživljeni najstrašniji dani, nisu uništili Šuin duh. Nakon rata, vratio se u Sarajevo i ubrzo postao šef svih frizerskih salona u Sarajevu, putovao po svijetu i donosio u svoje Sarajevo najmoderne frizure. Svuda je stizao i svi su ga voljeli. Izdignut iz pepela Holokausta, Šua ponovo pronalazi sreću, voli ljude i ljudi vole njega. Oženio se Macom i dobio sina Isu. „Nikada nisam mrzio nikoga“ često je

govorio. Poslije gotovo uništenog života takvu rečenicu mogu izreći samo veliki ljudi!

Kao da užasi Holokausta nisu bili previše za jedan ljudski vijek, 1992. godine Šuino Sarajevo zadesila je strašna sudska bina. Novi rat i okupacija opet prekidaju njegov nanovo sazidan život i sreću. Upravo je uživao u zasluženoj mirovini, uspješnom sinu, divnim unucima, kad je ponovo otrgnut iz topline i sigurnosti doma krenuo u izbjeglištvo.

Sa suprugom Macom 1992. godine stiže u Split, gdje je od tada živio u Domu Zenta, postao član Židovske općine u Splitu i sve do samog kraja života bio njen aktivan, omiljen i jedinstven najstariji član.

Šua se i ovog puta izdigao i ponovo izgradio novi život. Sahranio je svoju Macu i stekao nove prijatelje u svom novom gradu Splitu, u svojoj skromnoj sobi u Zenti. Ali, nije se ni tu potpuno ušuškao u mirne stare dane.

Prihvatio je i izrazito tešku obvezu da se u Zagrebu pojavi kao svjedok na suđenju protiv zapovjednika Jasenovca Dinka Šakića. Znao je Šua da je, preživjevši užase Jasenovca, tu odgovornost dobio u nasljeđe. Hrabo je svjedočio protiv Šakića, iako je zbog toga dobivao prijetnje i imao mnogo problema.

Šua je do nedavno svake godine isao u Jasenovac na komemoraciju. Uvijek je spremno svjedočio, davao intervju za domaće i strane medije koliko god mu to teško padalo, jer želio je da se ne zaboravi. Jedan od intervjua se može poslušati na: <https://www.youtube.com/watch?v=0osxcHwKTW4>

Ispraćaj uz zvuke sefardskih romansi

Ješua Šua Abinun sahranjen je 1. marta na Židovskoj parceli splitskog gradskog groblja Lovrinac, pokraj supruge Mace, u krugu brojnih prijatelja i poznanika. Za njim ostaju, u dalekoj Kanadi, unuka Ira i unuk Igor.

Na sahrani je Saša Kabiljo uz gitaru otpjevao nekoliko Šuinih omiljenih sefardskih romansi, Neno Morpurgo je izmolio Kadiš, a Ana Lebl, u ime članova Židovske općine Split, pročitala govor.

Svoju strašnu i tužnu priču nikada nije pričao sa suzama u očima već s osobitim trijumfom preživjelog. Govorio je i u školama, na njemu svojstven način – pun optimizma, nikada dosadno ni nerazumljivo. Od naj-

mlađih do najstarijih, publika je od Šue dobivala, uz činjenice iz povijesti, i poruku života i nade u bolje sutra. Nikada nije dozvolio da ga itko sažalijeva. Naprotiv, od njega su svi odlazili sa sjetom, ali i osmijehom.

Šua je dobio mnoga odličja u raznim prigodama, a posljednju medalju i plaketu dobio je od predsjednika Hrvatske Josipovića, kao jedan od malobrojnih živih iz jasenovačkog probaja.

Uz sve preživljene nedaće, ostao je i bez sina jedinca Ise – i opet nastavio sa životom, pun optimizma i neuništivog duha. Tko nije poznavao Šuu, kad bi čuo i djelić ovako teške i strašne životne priče, zamislio bi nekog mračnog, depresivnog starca, ugaslog pogleda i povučenog u sebe. Ali Šua je bio nešto potpuno suprotno – veseljak, vedra duha do samoga kraja.

Usprkos raznim zdravstvenim problemima nikad nije odbijao društvo. Volio je dobru čašicu razgovora, ukusnu hranu, glazbu, izlaske, proslave i putovanja – dokle god je mogao. Sjaj njegovih divnih plavih iskričavih očiju i sreća kad bi se našao u društvu, preuzimanje počasne titule splitskog rabina tijekom mnogo godina i njegov poseban način čitanja molitvi, njegov zarazni smijeh, vicevi i prepričavanje dogodovština iz Doma, bili su samo djelići bogatog Šuinog novog života.

Kao jedan od malobrojnih preostalih govornika zvanično mrtvog jezika sefardskih Židova – dudeo-epsanjola (ladina), koji se govorio u kući njegovog djetinjstva, Šua je nekoliko puta davao i intervju na ovom jeziku, kako bi pomogao da se i taj dio njegove baštine otrgne od zaborava. Jedan takav intervju može se čuti na <https://www.youtube.com/watch?v=eCeb2evcPNQ>

Šua je tiho slavio svoje rođendane 12. svibnja. Mnogo glasnije i radije slavio je svoje, kako ih je zvao, prave, glavne rođendane – 22. travnja, na godišnjicu probaja iz Jasenovca. Tako je 2015. proslavio svoj 70. travanjski i 95. svibanjski rođendan, uz veliko društvo iz Sarajeva i Splita, okružen nama koje je zvao svojom obitelji.

Govorio je kako je zahvaljujući nama doživio tolike godine, a mi smo zahvaljujući Sui imali mnogo kvalitetnije Šabate i sve druge blagdane. Zahvaljujući njemu naučili smo toliko toga o životu, hrabrosti i neuništivosti duha. Ostaje nam ne samo dragi sjećanje na našeg Šuu kao prijatelja i člana obitelji nego i na Šuu, uzor radosti i snage, koju treba pronaći i u najtežim životnim trenucima.

ZIHRONO LIVRAHA!

(Autorka je predsednica Židovske općine Split)

LICA I DOGAĐAJI**ZRENJANIN****Tribina „Sećajući se prošlosti – oblikujemo budućnost“**

U četvrtak, 28. januara, u prostorijama kluba Zeleno Zvono u Zrenjaninu, u organizaciji profesora Zrenjaninske Gimnazije, održana je tribina „Sećajući se prošlosti – oblikujemo budućnost“. Tribina je organizovana povodom Međunarodnog dana sećanja na Holokaust uz izlaganje prof. Senke Jankov iz Zrenjaninske Gimnazije, prof. Saše Radošević iz OŠ „Servo Mihalj“, kao i predstavnika učenika iz ovih škola. Ispred JO Zrenjanin prisutnima se obratio Vladimir Arsenić, potpredsenik. Tribina je bila veoma posećena, posetioci, među kojima je bilo i mnogo učenika, aktivno su učestvovali u diskusiji.

U okviru programa tribine je bila izložba „Yad Vashem“ iz Izraela, kao i projekcija kratkog filma „Tri obećanja“.

Milan Ružin

DOBROVOLJNI PRILOZI,**SJOS*****Za Spomenik 1912-1919***

10 000 din. – Vladimir Babić, u znak sećanja na izgubljene porodice u Holokaustu

Za Sinagogu

100 evra – N. N, povodom godišnjice smrti Davida i Berte Gabaj

50 evra – Marjana Kalderon Sibinović, povodom prve godišnjice smrti dragog brata Josifa Kalderona

Za muzej

50 evra – N. N.

Za „Jevrejski pregled“

100 evra – Đorđe i Lili Alpar iz Frankfurta (Nemačka)

50 evra – dr Daniel Romano, Banja Luka, Republika Srpska, BiH, u znak sećanja na oca Avrama Romano-Mamića iz Višegrada

20 evra – Olivera Ciner, u sećanje na voljenog supruga Paju Cinera

Za socijalnu delatnost

100 evra – Đorđe i Lili Alpar iz Frankfurta (Nemačka)

100 evra – Judita Alpar-Marić iz Frankfurta (Nemačka), povodom venčanja sina Filipa Marića na Novom Zelandu

Za rad JO Beograd

100 evra – Đorđe i Lili Alpar iz Frankfurta (Nemačka)

Hevra kadiša – Jevrejsko groblje

100 evra – Đorđe i Lili Alpar iz Frankfurta (Nemačka)

50 evra – Marjana Kalderon Sibinović, povodom prve godišnjice smrti dragog brata Josifa Kalderona

4 000 din. – Vesna Čaraveša-Šeks, u znak sećanja na voljenu mamu Rikicu Koen-Čaraveš

PORODIČNE VESTI, LIČNE VESTI

20 evra – Nada i Mirjana Erlih iz Donjeg Miholjca, Hrvatska, u znak sećanja na Ružicu, Zoricu i Josipa Erliha

Za rad omladine

100 evra – Đorđe i Lili Alpar iz Frankfurta (Nemačka)

BEOGRAD

Za Moce Šabat

100 evra – Josef i Jelena Baruhović, za izložbu i druženje mladih i starijih.

Za socijalnu delatnost

10 000 din. – Simona, Aleksandar i Danijel Albahari, povodom pete godišnjice smrti dragog supruga i oca Alberta Albaharija

50 evra – Jasna Levinger, u znak sećanja na Mirka Imrea Levingera supruga Sara i čerka Jasna

5 000 din. – Regina Tajtacaković Lazarević, u znak sećanja na pokojnog supruga Iliju Lazarević i roditelje Bojanu i Samuila Tajtackovića

3 000 din. – Johana Borić, u sećanje na stradale porodice

1 000 din. – Agnesa Eremija, povodom tragičnog novosadskog 26. aprila

Za pozorište „Kralj David“

11 000 din. – Mirjam Salom, Hanika Gašić Montiljo, Jasna Mijailović, povodom proslave Nove 2016. god. u JOB-u

20 evra – Katarina Stojaković, u znak sećanja na preminulu školsku drugaricu Veru Dimitrijević Stefanović

UMRLI

NOVI SAD

Ana Klaić, devojačko Fertig, rođena u Sarajevu 1920. godine, preminula u Novom Sadu 19. februara 2016.

Za Hevra kadiša – Jevrejsko groblje

100 evra – Aleksandra Milutinović Nikolić i Lana Nikolić Cvijić, u znak sećanja na majku i baku Jelisavetu Bežiku Milutinović, rođenu Barta

50 evra – Maja Damjanović

50 evra – Jasna Levinger, u znak sećanja na Mirka – Imrea Levingera supruga Sara i čerka Jasna

50 evra – Nada Salzberger sa porodicom, povodom godišnjice smrti voljenog supruga, oca, dede i pradede Vlade Salzbergera

50 evra – povodom godišnjice smrti voljenog supruga, oca i dede, rabina Cadika Danona.

Jelisaveta Tubi Danon, Gracijela, Danijela, Ivan, Lea i Ela

50 USD – Moše Beraha Kovačević, povodom osam godina od smrti voljenog ujaka Moše Beraha

5 000 din – Regina Tajtacaković Lazarević, u znak sećanja na pokojnog supruga Iliju Lazarevića i roditelje Bojanu i Samuila Tajtacakovića

3 600 din. – Dijamanti i Suzana Kovačević, povodom osam godina od smrti voljenog brata i ujaka Moše Beraha

1 000 din. – Agnesa Eremija, povodom tragičnog novosadskog 26. aprila

1 000 din – Sandra i Hari Štajner, u pomen roditeljima

Za kulturnu delatnost

1 000 din. – Agnesa Eremija, povodom tragičnog novosadskog 26. aprila

Za Sinagogu

50 evra – povodom godišnjice smrti voljenog supruga, oca i dede,

ZAGREB

Zorica Erlih Lacković, 66 godina

BEOGRAD

Mila Mitić, rođena 1937. godine, preminula 19. februara 2016.

rabina Cadika Danona.

Jelisaveta Tubi Danon, Gracijela, Danijela, Ivan, Lea i Ela

50 dolara – Moše Beraha Kovačević povodom osam godina od smrti voljenog ujaka Moše Beraha

1 000 din. – Agnesa Eremija, povodom tragičnog novosadskog 26. aprila

Za Hor "Braća Baruh"

50 evra – Olivera Ciner, u znak sećanja na roditelje Paje Cinera dr Maksi i Irmu Ciner, stradale na Starom sajmištu, Pajinu baku Bertu, stradalu u getu u Budimpešti i sestricu Alisu i bracu Ladislava, preminulih pre Pajinog Rođenja

Za Dečji klub

100 evra – Olivera Ciner, povodom godišnjice smrti voljenog supruga dr Paje Cinera

NOVI SAD

Za Dečji klub

5 000 din – povodom desetogodišnjice smrti Klotilde (Zarač) Devrnje. Deca, zet i unuke

Za „Haširu“

5 000 din. – Jelena i Nevena Stankov, u znak sećanja na supruga i zeta Ivana Šenka

PANČEVO

Za rad Opštine

100 evra – Emilija Mihailović i Aleksandra Latinković, u spomen

Josip Berger, rođen 1929. godine, preminuo 2. marta 2016.

Pavle Salom, rođen 1949. godine, preminuo 24. marta 2016.

מדינה מחזירה נכסים של נספי השואה
החוק התקבל אז צריך לקבל אותו בברכה

המסר המוסרי: אפילו מתעכ卜, הצדק הוא זמין, וזה המודל של ההתנהגות האתנית מבחן חברתי, הוא בהישג יד

הamodelה של רפובליקה סרביה הביאה ב-12 בפברואר 2016 החוק על ביטול ההשלכות של תפיסת הרכוש של נספי
שואה שאין להם יורשו חוקי חיים. החוק קובע לשובי של אותם נכסים, כי בדרך כלל חזר הדין הכללי על השבת הרכוש -
קבוע וניניד. נכס הנדל"ן הוא קרקע לבנייה, שנבנה או לא, אלה מבני מגורים ועסקים ומהנסים, ונחות של יערות ויערות.

מאפיין זה יינתן לקהילות יהודית, בעוד הפדרציה של הקהילות היהודית ב-25 שנים הבאות מתכזיב המדינה 950,000 שווה
איינו לשנה. כך סרביה המדינה הראשונה באירופה שקיבלה החוק על ביטול ההשלכות של תפיסת הרכוש של נספי שואה

שאין להם יורשו חוקי חיים מ-2009 כشنעשה "הצהרת טרזין". כאן, כמובן, לא מדובר על האחריות של סרביה על
השואה. גם המדינה שלנו הייתה חלק מהקוואליציה האנטי-פשיסטי וקורבן לתוכפנות. "הביטויים שימושיים בחוק הזה
(חימה, בתמורה וכדומה) צריך לפרש רק כביטוי של חמלת, סולידריות והבנה של הרפובליקה של סרביה על הסבל של

העם היהודי בשטחה בתקופת כיבוש האויב מיום - 6 באפריל 1941 עד 9 במאי 1945 ויתר כל אחריות של

הרפובליקה סרביה על הסבל נזק נורא שנגרם לקורבנות השואה וקורבנות אחרים בתנאים של
כיבוש האויב", יש כתוב ביבר 2. זהו, אם כן, מעשה של סולידריות עם היהודי סרביה שחיהם כאן למעלה מ-500 שנה וגם
על פי אזהרים של סרביה שבגלל הדת או עמיות שלהם כמעט הושמד לחלוון, ורכושם נבזז. יש כמובן שיגידו שהמונה

"ביטול ההשלכות" קצת חזק, או אולי "לממן את ההשפעות" יהיה יותר טוב. אך, זה לא כל כך חשוב. זה ניתן לראות
בבהקה המוסרי כי החוק הוא צדק ואיפלו שהוא בא מאוחר, הוא מודל והוא נגיש אחריות החברתיות של התנהגות בניו.

כאשר נכס נותר ללא יורש, על פי הכללים המקובלים של דיני קניין, זה צריך להיות שייך למدينة, אבל במקרה של רכוש
של היהודי המצב הוא ספציפי. במהלך יישום החוק על השבת הרכוש היה לראות מעמד חוקי כביכול, או את הזכות להגיש
בקשות, לא נעשה שימוש כי אין ניצולים שדרשו את בעלי המניות של חברי הקהילה היהודית כי הם 80 אחוז נספו

בשואה. סרביה, לעומת זאת, לא רוצה לעזום את עיניהם על מה לה מנדט לעקרונות בסיסיים של צדק.

מהו הרכוש היהודי האמתי בסרביה וכייזה תמייה כספית של הקהילות היהודיות בסרביה בסך של
950000 אירו לשנה לפחות 25 שנים הבאות ולאיזו מטרה?

"יש לנו מידע על נכס במרכז סרביה בנאת, שהוא חלק מאזור הכיבוש הגרמני. כאינדיקציה, זה מחזית הרכוש היהודי
כללו. עברו אזוריים של סרם ובאזורים מסוימים כיסינו כמחצית הננתונים. באשר הנכס שעבורו אנו כבר אספהנו נתונים, והם כוללים
בתוכם את שם ושם משפחה של הבעלים, מיקום, חבילות הקשורות לרישום קרקעות, מספר חבילות הקשורות לרישום
קרקעות, ועוד חלק מתיאור של הערכת שווי נכסים ומלחמה לידי ביטוי דינר של נדיין" אומר ד"ר פוקס הנשיא של
איגוד הקהילות היהודיות של סרביה.

"מה שינוי החוק החדש וזה האפשרות של של קהילות היהודיות בסרביה לקבל אחריות ומשימות זהה שמירה על התרבות
ומסורות של העם היהודי בהיקף המשוער כפי שהוא באזור זה לפני מלחמת העולם השנייה - מסביר רוברט סבדוש, נשיא
הקהילה היהודית של סובוטיצה.

הנה תמצית והמשמעות של חוק זה. אנו תמיד לכבד את זכרו של ארצנו שנרצחה בשואה, אבל אנחנו קהילה שיש לו צורך
לבטא את זהות היהודית אישית וקולקטיבית ואת העברת המורשת הזאת לדור הבא.

האיגוד של קהילות יdag על הנסיבות של תמייה כספית לפי החוק, למשל: סיווע כספי ניצולי השואה, הוראת השואה,
פרוייקטים מדעיים ומחקר הקשורים לשואה, חינוך מגמות מימון לסטודנטים צעירים עם כישרונות ומדעים מהרפובליקה
של סרביה, תמייה כספית של הקהילה הקיימת בסרביה, לציון תאריך מתקופת השואה ולהנצחת הרפובליקה של סרביה.
לפי החוק צריך לעשות ועדה כל שישה חודשים ולהציג דו"ח לוועדה לפיקוח על הוצאות קופות שחיבות להיות בהתאם
משאבי ניהול תכנית השנהית.

"שימוש כספים אלה יבוצע בהתאם לתוכנית ניהול השנהית שיביאו את המוסדות העליאנים של איגוד הקהילות היהודיות
של סרביה. התוכנית במסגרת כבר הוגדר ייעודם של החוק – אומר סבדוש.

אין מקום לאופוריה בקהילה היהודית הקטנה בסרביה אךnodע כי בסביבה הרחבה יותר, גם לאחר שבעה עשרים, עוד
נתפס והשלכותיה, להטיל מעין שלווה ואמונה מחר טוב יותר, איך זה בסביבתה.

Somborac u zemlji Flamenka

U Španiji je sada moj dom, ali ne zaboravljam zavičaj, prijatelje i svoje poreklo

PORODIČNO GNEZDO:
Katlin i Isak (stoje)

U Albiru, prijatnom španskom gradiću sa predivnom medirenatskom klimom u blizini Sredozemnog mora, nedaleko od Alikantea, proteklih decenija živi tročlana porodica somborskog umetnika, pijaniste Isaka Ištvana Sekelja. Sekelj je klavir počeo da svira u trećoj godini i za njega se govorilo da je čudo od deteta. Članovi porodice sa setom se prisećaju da je kao dečak svake nedelje odlazio na časove klavira kod poznate novosadske profesorke Milice Dundrova, koja je sa ljubavlju i strpljenjem pratila njegov napredak.

Posle boravka u Somboru i mnogobrojnih koncerata u zemlji i širom sveta postalo je jasno da je mladi Sekelj spreman da se otisne iz porodičnog gnezda.

– Beskrajno sam zahvalan Matiji Molceru, mom nekadašnjem profesoru u subotičkoj srednjoj muzičkoj školi, koji mi je preporučio da karijeru nastavim u SAD ili Španiji. Poslušao sam ga i nisam pogrešio. U Albiru smo se odlično snašli, ovo je sada naš dom, ali ne zaboravljam zavičaj, prijatelje i svoje poreklo. Moja tročlana porodica funkcioniše na najbolji način i ja sam srećan.

Supruga Katalin je 2010. godine diplomirala solo pevanje na Muzičkoj akademiji u Alikanteu i bračni par umetnika priređuje mnogobrojne koncerte u Španiji koji su odlično posećeni.

– Srećna je okolnost što je ozbiljna muzika u Španiji izuzetno cenjena i dvorane su bukvalno prepune pravo je zadovoljstvo gostovati u ovakvom ambijentu, pred prepunim auditorijumom.

Sa svojim kolegama Sekelj se uveliko priprema za seriju koncerata kamerne muzike. Posle učešća na Ibizi, poznatom letovalištu, biće član Međunarodnog žirija na Međunarodnom takmičenju pijanista koje će se održati u Haveji.

– Predano, sam posvećen i pedagoškom radu. Naš kućni prijatelj Mauricio Finkelštajn iz Alikantea, poznati investitor, Jevrejin poreklom iz Meksika sa porodicom prati moje koncerete i rado se sastajemo.

Isak i Katalin su izuzetno ponosni na sedmogodišnju čerkicu, Mirjam, "naše najveće blago", koja je nasledila muzički talenat. Odlično svira klavir, bavi se solo pevanjem, blok flautom, jahanjem i pohada poznatu školu Valdorf.

KAO NEKAD U SOMBORU: sa ocem Andrijom, autorom ovog teksta

IMALA JE OD KOGA DA NASLEDI
DAR: Mirjam

MOŽDA BUDUĆA BALERINA:
mamino i tatino blago

TISKOVINA IMPRIMEE

Exp. Savez Jevrejskih opština Srbije,
11000 Beograd, Kralja Petra 71a
POB 30
SRBIJA/SERBIA

Šoah

U vozovima bez reda
voze se milioni,
u bezbrojnim vagonima
sa znakom drevnog carstva,
sa znakom sramote i poniženja
vozi se smrt.

Gde si Gospode?
Da li si naizad napustio
narod Izrajlja
posle toliko stoleća?
Daleko od Zemlje Obećane,
Zemlje u kojoj teku mleko i med,
Tvoj narod je u progonstvu
u zemlji u kojoj teče samo krv.

Gde su menore Božije
premudrosti?
Zgažene su i spaljene,
kao i sinagoge,
a Davidova zvezda je postala
simvol stradanja i smrti.

Pashe su naše krvave,
Haleli se pretvaraju u vapaje,
Tora u Talmud su zgaženi,
rabini daju poslednje pouke
pred odlazak u naručje
Avramovo,
a mi kličemo:
„Seti nas se Gospode!”

Tromo se vuku vozovi bez reda
i odvoze Izabrani narod
u nepoznatu smrt,
na našim usnama neprestano je Šoah,
dok kroz noć odjekuje:
„Jahve je pastir moj!”

Voze nas kao jagance na zaklanje,
a mi se pitamo da li da otvorimo usta svoja,
da li treba plakati nad životima
koji su izgubljeni našim rođenjem
samo zato što smo Izrailj?

Marko Matić, Beograd

Izdavač: Savez jevrejskih opština Srbije, Kralja Petra 71-a, POB 30, tel: 011/26 24 359, 26 21 837; **Fax:** 011/26 26 674,
e-mail: bilten@sezjos.org; Izlaženje Jevrejskog pregleda pomažu Ministarstvo vera Srbije i Ministarstvo kulture Srbije;
CIP – Katalogizacija u publikaciji: Narodna biblioteka Srbije, Beograd; ISSN 1452-130X = Bilten – Savez jevrejskih opština Srbije;
COBISS.SR-ID 81280012; **Glavni i odgovorni urednik:** Stanimir Saša Ristić; **Tehnički urednik:** Željko Hrček

Izlaženje „Jevrejskog pregleda“ omogućeno je uz saradnju i pomoć
Uprave za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama Ministarstva pravde Republike Srbije.

Svi potpisani članci odražavaju lično mišljenje autora, koje se ne podudara uvek sa mišljenjem redakcije.

Rukopisi za naredni broj se primaju do 20. u mesecu; Redakcija zadržava pravo da prilagodi priloge; Štampa: LION, Beograd